

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 3

XII aastakäik

1936

Tellimise hind postiga:

aastas . . . 100 senti
6 kuu peale . 55 "
1 " " . 10 "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Lai tän. 38, k. 4
Telefon 448-35.

Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.

Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 20.—
1/2 " " 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. " 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Missugune peab olema õhu temperatuur töökodades

Dr. M. Püüman.

Selle ajakirja veergudel on juba tähelepanu juhitud sellele, missugust mõju avaldab inimese tervisele nii madal kui ka kõrge õhu temperatuur, eriti veel siis, kui inimene teeb tööd. Nüüd vaatleme, missugune temperatuur on töökodades kõige soovitamav, mis töötajate tervisele mõjub kõige paremini, ja missugused on need abinõud, mis aitavad õhu temperatuuri töökodades hoida parajas korras.

Töökoja õhu temperatuur oleneb mitmesugustest asjaoludest: välise õhu temperatuurist; lampide soojusest; tööliste arvust töökodas. On ju töölise keha temperatuur peaaegu alati kõrgem ümbritseva õhu temperatuurist; ka üksikud masinad, mis töökojas olemas, võivad töötamisel anda teataval määral soojust, jne. Teiselt poolt ei saa mõõda minna sellest, et on olemas terve rida asjaolusid, mis aitavad kaasa õhu temperatuuri langusele töökodades, eriti siis, kui välise õhu temperatuur on madal: väline külm õhk tungib töökodadesse põranda, lae, seinte ja akende kaudu; samuti kaotavad töökodad palju soojust õhuvahetusel, mis iseenesest on väga tarviline, pidades silmas töökodade tervishoidlikku seisukorda ja puhta õhu tähtsust tervisele.

Moodsad tervishoiu nõudele vastavad töökodad tuleb ehitada suurte akendega, et valgus oleks korralik, ja seepärast omab talvel külmal ajal töökodade soojendamine suure tähtsuse. Mida madalamale langeb talvel välise õhu temperatuur, seda rohkem tuleb hoolitseda selle eest, et töökodasid korralikult soojendataks, kui ei taheta töölise tervisele teha kahju.

On olemas teatav õhu temperatuur, mis inimese tervisele on kõige parem, aga see on mitmesugune, olenedes isikust enesest ja ka

töö iseloomust: tugevad isikud ja need, kel rasvakude on hästi arenenud, kes hästi söövad ja on hästi rietatud, panevad külmale palju paremini vastu kui kõhnad ja kergesti rietatud; samuti võivad külmale rohkem vastu panna töölised, kes teevad rasket kehalist tööd, kuna istudes töötajad on külma suhtes tundlikumad.

Juba kauemat aega on püütud kätte saada ja ära määrata need piirid, mille vahel õhu temperatuur võib kõikuda ilma, et niisuguses õhus viibijate tööliste tervisele tekiks kahju. Üldiselt valitseb tervishoiuteadlaste keskel arvamine, et 15° C on keskmiselt see õhu temperatuur, mis lubab teha mitte suurt kehalist jõupingutust nõudvat tööd, kuna raske kehalise töö juures on töökodades 10° C see piir, millest allapoole laskuda ei tohiks, kui ei taheta, et töölise tervis selle all kannataks. Ka õhu rõskusel on siin teatav tähtsus.

Tööstustervishoiu kongressil Prantsusmaal Reimsis 1909. a. seadis Lebrasseur töökodade õhu temperatuuri kohta üles järgmised nõuded C° järgi:

töökodades, kus töötatakse istudes ilma suurema kehalise jõupingutusega, peab õhu temperatuur olema 15°—20°;

töökodades, kus töötatakse istudes ja sealjuures tarvitatakse teatavat kehalist jõudu, peab õhu temperatuur olema 13°—18°;

töökodades, kus tehakse rasket kehalist tööd, peab õhu temperatuur olema 10°—15°;

Maniguet arvates peab töökodade ruumides, kus tehakse kergemat tööd, õhu temperatuur olema 14°—19°;

töökodades, kus naised istudes tööd teevad, peab sama autori järgi õhu temperatuur olema 18°; magasinides 16°—17° ja bürooruumides 17°—18°.

Sackermann Saksamaal on arvamisel, et töökodade temperatuur peaks olema järgmine C° järgi:

töökodades, kus tehakse kergemat käsitööd, peab olema 18°C; raskema kehalise töö juures peab olema 15° C; valukuurides 10° C, puutöökodades 20° C; lakeerimistöökodades 25—35° C; teatrites, lugemistubades, kooli klassitubades jne. — 18° C; bürooruumides 20° C; trepikodades 10° C jne.

Haldane ja Osborne Inglismaal uurides töökodade soojuste küsimust, tulid otsusele, et töökodade temperatuur ei või laskuda alla 15,5°C, eriti veel siis, kui tehakse kergemat tööd istudes.

Sellest hoolimata, et üksikute tervishoiuteadlaste vahel töökodade temperatuuri kohta ühes või teises töökohas on väikesed lahkarvamised, võib siiski üelda, et kõik on arvamisel, et töökodade temperatuur ei või kunagi laskuda alla 10°C ka raskeima kehalise töö juures mitte. Kui see siiski sünnib, siis ei kannata selle all mitte ükski tööliste tervis, vaid ka tööise, tööproduktiivsus. On ju õige, et iga üksikul inimesel oma individuaalsete omaduste tõttu, on vastav õhu temperatuur, milles ta võib kõige paremini elada ja tööd teha, kuid elus me ei saa arvestada iga üksiku inimese nõudeid ja seepärast peab töökodades katsuma kätte saada niisugust õhu temperatuuri, mis rahuldab enam-vähem kõiki töötajaid.

Töökodade soojendamise sihiks on töökodade õhu temperatuuri hoidmine teataval tasemel, näit. 15°C, mida on võimalik kätte saada siis, kui niisama palju soojust, kuipalju läbi seinte, akende, põrandade, lae ja õhuvahetamise juures läheb kaotsi, ahjudelt ja küttekahadelt alatasa juure tuleb. Viimased peavad vastama teatavale tervishoidlikele nõudeile: 1) nad ei tohi töökoja õhku rikkuda ei suitsu ega mingi muu gaasiga; 2) nad ei tohi töökodade õhku teha liiga kuivaks ega seda ka veeauruga liiga küllastada ja nad ei või olla põhjuseks tõmbetuule tekkimisel.

Küteteine, mida töökodade soojendamiseks tarvitatakse, on väga mitmesugune ja onoleb ka kohast, kus töökojad asuvad: tarvitatakse puid (viimastel ajal väga vähe), kivisütt, koksi, (meil tarvitatakse põlevkivi, turvast ja põlevkivivõli), naftat, petrooleumi ja masuuti.

Need abinõud, mida töökodade soojendamiseks tarvitatakse, võivad olla kohalikud ja keskküte.

Kohalike soojendamise abinõude hulka kuuluvad: kamin, raudahi, harilik pottahi, gaasi-, petrooleumi- ja elektriahjud.

Kaminaid tarvitatakse töökodades väga harva ja siiski rohkem õhuvahetuse kui soojendamise abinõuna. Kaminat võib rohkem tarvitada elukortereis, kus see peale õhuvahetuse võib ka tuba teataval määral soojendada. vähemalt seni, kuni küteteine kaminas põleb. Kamin on otseses ühenduses korstnaga ja seepärast ei ole põhjust karta, et põlemise produktid (suits, vingugaas) töökoja või toa õhku rüvetavad. Juhtumil, kus mõnesugustel põhjustel korstna tõmbefõud on vähenenud, võib seda siiski ette tulla. Kamina abil ruu-

mi soojendamine on kallis ja nõuab teatavat ettevaatust.

Raudahju tarvitatakse harilikult neis ruumides, kus on vaja võimalikult kiiresti soojust saada; raudahjud, mis on ilma kivist voodrita, lähevad võrdlemisi ruttu tuliseks ja võivad ümbritsevat õhku soojendada, kuid siin on alati olemas hädahoht vingugaasi näol, mis tervisele väga halvasti mõjub ka minimaalsetes annustes. Vingugaas (CO) on oma kihvtistelt omadustelt võrdne sinihappegaasiga ja seepärast peab puht-tervishooldlikel põhjustel olema täiesti niisuguste ahjude vastu nii elukortereis kui ka töökodades. Pealeselle ei anna raudahjud ühetasast soojust, mis lubaks pikema ajaks õhu temperatuuri reguleerimist: nad on tulised vaid kütmise ajal ja jahtuvad ruttu, kui küteteine on ära põlenud. Isesei on siis, kui raudahi on kividega vooderdatud. See on n.-n. segatüüp, mis ei lähe kütmisel nii kuumaks kui puht-raudahi ega jahtu ka nii kiiresti kui viimane. Niisugusel segatüüpi ahjul, kui see on hästi ehitatud ja kui hoolitse-takse selle eest, et kõik põlemise produktid korstna kaudu väljuvad, võivad olla täiesti pottahju omadused.

Pottahju kui kohalike soojendamise abinõusid tarvitatakse väga palju nii elukortereis kui ka vähemates töökodades; pottahju ehitamine on võrdlemisi odav, lihtne ja kerge. See on ka ökonoomiline — hoiab endas kaua soojust, mis küteteine põlemisel saadud, soojendab ümbritsevat õhku ühetasaselt kauemat aega, ei tee õhku liiga kuivaks ja jahtub pikema aega; elukortereis on pottahi parimaid soojendamise abinõusid, tingimusel, et ta oleks korralikult ehitatud, et ahjuuks tihedalt kinni käib. Töökodades on pottahjul muidugi see halbust, et ta soojendamise raioon on võrdlemisi piiratud, ja seepärast, et suuremat töökoda rahuldavalt soojendada ja õhu temperatuuri hoida teataval tasemel, on vajaline, et seal oleks mitu ahju millega kütmine on aga seotud suurte raskustega. Sellest hoolimata, et pottahjul, võrreldes teiste ahjudega, on olemas rida häid külgi, ei ole ta siiski pahe-deta: küteteine juuretassimine ahjudele on seotud teataval määral tolmutekkimisega ja põrandate rüvetamisega küteteiniga. Sama teeb ka tuhka, mida sagedasti on vaja ahjudest välja tassida.

Gaasi- ja petrooleumiahjude vastu peab olema samadel põhjustel, mis sun-nivad olema ka raudahjude vastu — nende ahjude kütmisel tekib vingugaas, mis kogu ümbritseva õhu võib ära rikkuda, mis oma halvavat mõju tervisele ei jäta avaldamata.

Elektriahju on tervishoidlikust seisukohast kõige parem. Ta on puhas, ei anna tolmua, tuhka ega mingisuguseid kahjulikke gaase, mis võiksid rikkuda õhku; teda võib kergesti ühte või teise kohta paigutada ja soojust võib kergesti reguleerida. Ainuke pahe on see, et praegusel ajal on elektriga ruumide soojendamine veel liiga kallis, tulevikus aga — elektrihinna langemisega — suureneb kahtlemata ruumide soojendamine elektriahjude abil.

Kohalikke soojendamise abinõusid (ahje) on otstarbekohane tarvitada väikeste elumajade ja väikeste töökodade soojendamiseks; suurte elumajade kui ka suurte töökodade — vabrikute — soojendamiseks on otstarbekohasem tarvitada n.-n. keskkütet.

Keskkütte jaoks tarvisminevad ahjud paigutatakse harilikult keldrikorrale, kus sellekohaste torude või kanaalide kaudu soojus juhitakse eluruumidesse või töökodadesse kas õhuga, veega või auruga.

Ruumide soojendamine sooja õhuga on kõige vanem: juba vanadel roomlastel oli tarvitusel sooja õhuga ruumide soojendamine. Kuid pidades silmas kõiki neid raskusi, mis selle süsteemiga on seotud, ei ole see senini eriti levinud. Pearaskus seisab siin puhta, paraja rõskusega sooja õhu saamises ja selle juhtimises vastavatesse ruumidesse. Ruum, kus õhku soojendatakse, peab olema täiesti puhas. Ahjud, mis varematal aegadel valmistati malmist, ehitatakse nüüd kivist — pealmised ja välimised osad peavad olema täiesti siledad, et oleks võimalik tolm kergesti kõrvaldada. Arusaadav, et ahjude suud — esiküljed — on teises ruumis, kus toimub ka kütmine, et õhusoojendamisruumi kütteainega kuidagi ei rüvetataks. Viimane ruum peab olema ehitatud nii, et teda oleks alati kerge puhastada. Peale õhusoojendamisruumi ja ahjude peab hoolitsema selle eest, et väline külm õhk, mis sellekohaste torude kaudu õhusoojendamisruumi juhitakse, oleks täiesti puhas: see ei tohi sisaldada ei tolmuga ega mingisuguseid kõrvalisi lõhnu, tarvituse korral peab õhk filtreeritama. Torud peab ehitama nii, et ka neid tarvituse järgi on võimalik puhastada. Nad paigutatakse harilikult õhusoojendamisruumi põranda lähedusse ja nii, et sissevoolav väline külm õhk kohe tulise ahju küljega kokku puutub, mille tagajärjel see soojeneb nõutava temperatuurini. Niisugune soe õhk juhitakse torude kaudu, millega avaused paigutatakse õhusoojendamisruumi lae lähedale seintesse, nendes ruumidesse, mis kuuluvad soojendamisele.

Igal niisugusel ruumil peavad olema eraldi torud või kanaalid, millega avaused paigutatakse kõrgele lae lähedusse. Avaused peavad olema nii suured, et soe õhk nende kaudu tubadesse tungib mitte kiiremini kui $\frac{1}{2}$ —1 m sekundis — suurema kiiruse juures võib elanikel tekkida tunne, nagu oleks tegemist ebameeldiva tõmbetuulega. Suurtesse ruumidesse küllaldase sooja õhu saamiseks peab viimane mitme toru või kanaali kaudu juhitama lae alla, kust see igale poole laiali läheb.

Et sooja õhuga ruumide kütmine toimuks korralikult, siis peab olema võimalus tarvituse järgi õhku ruumidest ka välja juhtida. Selleks otstarbeks ehitatakse sooja õhuga kootavasse ruumi harilikult kaks avaust — üks lae ja teine põranda läheduses — mis on ühenduses seintes olevate kanaalidega, millega kaudu õhk juhitakse kas välja või hästi õhutatud põõningule. Õhu väljajuhtimiseks tarvitatakse harilikult alumist avaust; ülemist — lae lähedal olevat — avaust võib tarvitada vaid erakordseil juhtumisel, kui ruumi on kogunenud juba liiga palju soojust. Kõik need kanaalid peavad olema hästi ehi-

tatud ja kergesti kättesaadavad puhastamiseks.

Nagu sellest kõigest selgub, on kütmine sooja õhuga võrdlemisi keeruline. Et ta tehniliselt hästi toimuks ja sealjuures vastaks kõigile tervishoiu nõudeile, on vaja palju eeltingimusi, millede täitmine nõuab suuri jõupingutusi ja teadmisi. Tehnilisest küljest tehakse temale etteheiteid, et on raske ehitada kõiki neid torude ja kanaalide süsteeme, mis selle kütmisega on seoses, et on raske paraja temperatuuriga sooja õhku ruumidesse juhtida: mõnedesse ruumidesse satub liiga külm õhk, teistes liiga soe — raske on soojust reguleerida jne.

Tervishoidlikult küljest tehakse etteheiteid, et see õhk, mis õhusoojendamisruumist torude või kanaalide kaudu ruumidesse juhitakse, ei ole küllalt puhas, seepärast et ei peeta õhu teid küllalt puhtaina — sinna võib sattuda tolm, ja kui viimane langeb kuumadele ahjudele, siis võib tolmu kõrbelemise tagajärjel õhku sattuda isegi vingugaasi (CO), mis tervishoidlikult on täiesti lubamatu. Muuseas võib ka õhk muutuda liiga kuivaks, kui õhu niisutamise eest küllaldaselt ei hoolitse, jne. Kõik need põhjused on mõjunud halvalt sooja õhuga kütamise levimisele ja tasandanud teed teistele keskkütte süsteemidele: ruumide kütmisele torustiku abil, millesse juhitakse kas aur või soe või tuline vesi.

Erilist tähelepanu on pöördud ruumide soojendamisele veega, kasutades viimase suurt soojuse mahtu.

Veega soojendamisel paigutatakse katlad harilikult keldrikorrale; kateldest tõuseb torude kaudu soe või tuline vesi — kergema erikaalu tõttu — harilikult maja põõningul asetsevasse reservuaari, millest ta vastava torustiku kaudu juhitakse ruumidesse. Viimaseis sünnib õhu soojendamine otsese kokkupuutumise tagajärjel torude ja radiaatoritega, milles voolab kas soe või tuline vesi.

Elumajades on tarvitusel harilikult n.-n. madala rõhuga küttesüsteem, kus torustikus voolab soe vesi, mitte üle 65° C. Kui torustikus voolava vee temperatuur on kõrgem, siis muutuvad torud ja radiaatorid liiga kuumaks; tolmukübemed, mis viimaste peale langevad, kõrbevad ära ja peale ebameeldiva lõhna tekib vingugaas, mis ruumide õhku rüvetab. Nagu katsed näitavad, võib vingugaas tekkida siis, kui torude ja radiaatorite t° tõuseb 69—70° C, ja seepärast ei tohiks torustikus voolava vee temperatuur ületada 65° C. Neil tervishoidlikel kaalutlusil ei saa kuidagi pooldada n.-n. kõrge rõhuga küttesüsteemi, kus ruumide soojendamine sünnib tulise veega, mille temperatuur tõuseb üle 100° C, sellest hoolimata, et selle süsteemi sisseseade on odavam kui madala rõhu oma.

Kui madala rõhuga sooja veega kütmine on soodus elumajades ja ka vähemates töökodades, siis suurtes töökodades ja vabrikutes, mis koosnevad paljudest hoonetest, on otstarbekohasem ruume soojendada auruga. Auru-keskküte võib olla samuti nagu veekesk-

kiite madala ja kõrge rõhuga. Viimasel ajal on hakanud üha rohkem levima madala rõhuga aurukiite, kus auru temperatuur ei tõuse üle 100—110° C ja auru rõhk ei ületa 1 atmosfääri. Viimane ruumidekütmise viis on eriti levinud Põhja-Ameerika Ühendriikides, n.-n. „vacuum süsteemi“ nime all, mil ei puudu omad head küljed: on võimalik soojust kergesti reguleerida ja teda torustiku abil juhtida kaugemal asetsevaisse hooneisse.

Üldiselt peab tähendama, et, olgu ruumide ja kõigi töökodade kütmise abinõud missugused tahes, nad peavad kõiki ruume soojendama nii, et õhu temperatuur — ka talvel kõige külmemal ajal — ei langeks alla 10° C. Kui me seda püüame igal pool saavutada, siis sellega ühes saavutame ka selle, et töö-

lised niisuguses õhus töötades haigestuvad palju harvemini kui külmates ruumides töötades. Ühes sellega peame hoolitsema selle eest, et töökojad oleksid võimalikult puhtad, et ahjudele, küttekehadele — radiaatoritele ja torudele — ei kogunekse tolm. Selleks on vaja neid sagedasti niiske lapiga puhastada. Pealeselle peab veel õhuvahetus toimuma korralikult, mis tervishoidlikult on väga tähtis.

Kui me niisugused tingimused loome töötamiseks, siis ei tõsta me sellega mitte ükski töötava rahva tervishoidlikku taset, vaid tõstame ka tööliste meeoleolu, mis töö produktiivsusele oma soodsat mõju ei jäta avaldamata ja kõik sel alal tehtud kulud rikkalikult tasub.

Uusimaid vingugaasi määramise viise tehnikas ja elus.

A. Kümmel.

Vingugaasi olemasolu õhus on võimalik avastada ja määrata ka mitmesuguste automaatselt töötavate aparatuuridega. Sellaseid aparateid on mitmesuguste firmade poolt rohkem arvu saadetud turule.

Illustratsiooniks toome nendest mõne kirjelduse.

On kaunis tuntud saksa firma Siemens'i automaatne vingugaasi analüsaator. Tema töötamisviisi aluseks on elektrivooluga 450° C, s. o. tumepunase ni, kuumutatud plaatinatraadi katalüüsivõime. Katalüüsiks nimetatakse teaduses aine või ainete omadusi, mis soodustavad või jälle takistavad mõnesuguste ainete omavahelise reageerimise kiirust. Katalüütiliselt mõjuv aine jääb selle juures ise muutumatult püsima. Kui nüüd juhitakse vingugaasi, CO, sisaldav õhk aeglase vooluga üle tumepunase ni kuumutatud plaatinatraadi, siis põleb vingugaas kuumutatud plaatinatraadi katalüüsivõime mõjul õhus leiduva hapnikuga süsihappugaasiks CO₂.

Viimane reaktsioon aga on seotud suurte soojushulkade vabanemisega. Tekkiva soojuse mõjul tõuseb plaatinatraadi temperatuur, viimasega võrdselt tõuseb siis ka traadi takistus läbistuvale elektrivoolule. Seega on takistuse tõus võrdne ka õhus või uuritava gaasi segus oleva vingugaasi kontsentratsiooniga.

Harilikult registreeritakse voolutakistus automaatselt töötava galvanomeetri abil erilisele skaalale, kus siis pidevalt on näha, kuidas muutub teatud õhu segus olev CO kontsentratsioon.

Aparaadil ei puudu tema heade omaduste kõrval ka mõnesugused puudused. Esiteks on ta võrdlemisi kalline ja kaunis komplitseeritud ehituse juures kergesti rikki minev. Edasi on tema suureks puuduseks see asjaolu, et ka

rida süsivesinikke, kokku puutudes kuumutatud plaatinatraadiga, põleb traadi pinnal katalüütiliselt CO₂, suurendades oma reaktsioonide soojusega traadi temperatuuri ja takistust elektrivoolule. Aparaat võib seega näidata kaugelt suuremat vingugaasi protsenti kui seda tõeliselt on olemas. Selle väitmisel tuleb analüüsida õhust sellased süsivesinikud enne eemaldada. Kas see igakord on läbiviidav, on iseküsimus.

Brauns'i analüsaator on konstrueeritud järgmisil alusel: temasse on asetatud kuumutatud plaatinatraadi asemele isesugune keemiline katalüsaator, eelpool vingugaasimaskide juures tuntud hopkaliit.

Hopkaliidil kui keemilisel katalüsaatoril on omadus „põletada“ vingugaasi õhus leiduvat hapniku abil kahjutuks süsihappugaasiks. Hopkaliidi massisse on asetatud mitmesuguse erinevate metallide kokkujootmise ehitatud rohkearvulised termoelemendid. Kõik termoelemendid on omavahel järjestikku ühendatud.

Automaat on ehitatud nii, et analüüsivõime õhk läheb aeglaselt läbi katalüsaatori kihtide. Vingugaas põleb katalüsaatori pinnal CO₂, tekkivad soojushulgad tõstavad termoelementide temperatuuri, kutsudes esile elektromotoorse jõu suurenemise termoelementides.

Viimane registreeritakse jällegi automaatselt töötava galvanomeetri abil skaalale. Elektromotoorse jõu suurenemine on proportsionaalne CO kontsentratsioonile õhus.

Brauns'i aparatuuril on jällegi suur miinus: tema kontaktmass töötab vaid siis, kui ta on täitsa kuiv.

Niisukeks minnes kaotab ta oma katalüüsivõime omaduse ja aparatuur muutub kõlbmatuks. Järelikult tuleb analüüsivõimet õhku enne aparatuuri juhtimist kuivatada ja temas leiduv niiskus eemaldada. Harilikult sünnib õhu

kuivatamine sel teel, et õhk enne aparati sattumist juhitakse üle sulatatud kaltsiumkloriidi, $CaCl_2$, kihtide.

Sootu erineval seisukohal asub „Cajo gaasinäitaja“ („Gasmelder Cajo“ ehk „Glückauf“). Tema on rajatud füüsikas tuntud gaaside difusiooni, segunemise nähtuse, seadusele. Selle järgi on igal gaasil tema erikaalule vastav kiirus, millega ta seguneb ruumis olevate teiste gaasidega. Kergemad kiiremini, raskemad loomulikult aeglasemalt.

Cajo-gaasianalüsaatori olulisimaks osaks on pooriline, nõrgalt põletatud savist õõneskeha.

Kui aparaat on asetatud mõnesugusesse katsetavasse õhusegusse, siis diffundeerub kergemakaaluline gaas läbi poorseste saviseinte keha õõnsusse ja tekitab siin teatavat ülisurvet. Viimane nihutab keha õõnsust katva membraani ülespoole, tekib kontakt elekterseadeldisega ja vastav lamp lõõb põlema. Raske gaasi atmosfääri korral diffundeerub keha õõnsuses olev õhk jälle väljapoole — tekib alarõhk.

Harilikult tarvitatakse Cajo-gaasiindikaatorit valgustusgaasi avastamiseks. Viimase on keskmiselt $\frac{1}{2}$ % CO . Tegelikult annab suure efekti vaid valgustusgaasis oleva kerge vesiniku olemasolu.

Aparaat on kasutatav mäetööstuses, on ka kõlvuline soogaasi avastamiseks.

Nii keemilised indikaatorid kui ka automaatsed aparaadid kannatavad üldiselt selle all, et nad näitavad vaid vingugaasi kontsentratsiooni, hulka, analüüsimise momendil; kaugelt tähtsam on aga pisemategi vingugaasi hulkade näitlik avastamine, enne kui ta võib kujumeda hädaohlikuks. See on tähtis niisugustes ruumides, kus inimesed on sunnitud pikemat aega viibima suletud olukorras: allveelaevade mootoriruumid jne.

Füsioloogilised indikaatorid.

On tähele pandud, et mitmesugused loomad, nagu valged hiired, meresead, rotid, kanaarialinnud, on kaugelt tundlikumad vingugaasi mõjude suhtes ja nende organism avastab kaugelt varem tema olemasolu, isegi säärastrate hulkade juures, missugused inimorganismile ei ole just hädaohlikud.

Esimesena juhtis sellele tähelepanu Haldane oma 1895. a. Journal of Physiology, XVIII, ilmunud artiklis.

Oma rohkearvulises katseis proovis Haldane CO mõju omaenda organismile ja valgele hiirele. Katsetamiste ajal oli õhus 0,1—0,4% vingugaasi. Siin selgus, et hiirel ilmusid mürgituse sümptomid juba mõne minuti järele: hiir langes küljeli, hingeldas, oli liikumisvõimetu. Inimene kannatas samades tingimustes üldiselt 20 korda kauem välja kui hiir, enne kui ilmnisid mürgituse tunnused.

Seda nähtust seletab Levin oma kirjatöös „Die Kohlenoxydvergiftungen“ järgmiselt: „Hiirte (valgete) erakordne tundlikkus teeb neid kohaseiks gaasialarmivahendina tarvitamiseks. Kui inimene on asetatud õhkkonda, kus on 0,05% vingugaasi, siis on tarvis vähi-

malt 20 minutit, et ilmuksid esimesed mürgituse tunnused. Valgete hiirte juures on selleks vaja vaid 30 sek. Juba 0,03% vingugaasi kontsentratsiooni juures õhus võivad hiired saada kergesti mürgituse. Selle ülitundlikkuse põhjuseks on nende 20 korda intensiivsem ja suurem hingamistempo. Inimene produtseerib 1 tunni jooksul iga oma kena kilo kohta 0,5 gr. CO_2 , hiired aga sama aja jooksul, arvestades suhteliselt kilo keha raskust, tervelt 40 grammi süsihappugaasi, CO_2 .“

Dr. Haberi valem järgi võib arvata välja inimorganismi kohta tema surmavuse astme. Näiteks tähendame surmavuse astet — W;

c — vingugaasi kontsentratsioon 1 kantmeetris õhus millimeetr.

t — mõjumise aeg — min.

e — vingugaasi kontsentr. 1 kantmeetri väljahingatud õhus — mm.

Saame vormeli:

$$(C - e) t = W.$$

Katse abil on leitud, et $W = 70000$.

Viimaseil aastail on Saksamaal dr. ing. Rumpff'i poolt korraldatud rida katseid mere-sigade, valgete hiirte ja kanaarialindude juures.

Toome neist mõned:

Katse 1. Katsetatava õhu koosseis: 0,01% vingugaasi, 17,5% hapnikku ja 2% süsihappugaasi. Katsetamise ajal selgus: kanaarialind avaldas juba algusest peale rahutust, oli ilmselt heitunud olekus, kuid kogu 30 minutit kestva katseaja jooksul püsis ta õrrel. Meresead ja hiired ei reageerinud CO olemasolu kohaselt.

Katse 2. Õhus on 0,02% CO , 17,2% hapnikku ja 1,8% süsihappugaasi. 2 minuti pärast muutus lind väga rahutuks, hakkas õrrel võnkuma. Ebakindlalt võnkudes kukkus ta 9 minuti pärast õrrelt alla. Meresead ja hiired ei reageerinud silmanähtavalt. Katse kestis 20 min.

Katse 3. Vingugaasi hulk õhus on 0,03%, hapniku 17%, süsihappugaasi 2,4%. Lind hakkab juba 1 minuti möödumisel silmanähtavalt vankuma, hoides end suure vaevaga õrrel. 3 minuti möödumisel langeb ta alla, kuhu jääb avatud nokaga kramplikult tõmmeldes lamama.

Meresead on 20 min. möödumisel ilmselt väsinud, asetavad end magamisasendisse ja jäävad sellesse kuni 45 min., s. o. katseaja lõpuni. Hiir püsib kogu aja rahulikuna paigal.

Otstarbekam on seega kanaarialinnuga katsetamine. Järelikult, kui tööruumis on karta vingugaasi tekkimist, asetada sinna suur kanaarialinnuga, siis võimaldub otsekohe linnu seisukorrast ja ülalpidamisest teha olutsi tekkivast hädaohust.

Peab aga jällegi kriipsutama alla, et vingugaasimürgituse kriitilise astme määramine tema sümptomide kaudu on äärmiselt raske ja arvulised tulemused erinevad.

Seda seepärast, et vingugaasi surmav efekt pole igakord tingitud tema enese mürgisusest, vaid ka teiste gaaside juuresolekust.

Me nägime, et süsihappugaasi CO₂ juuresolek ärritab kopsude tegevust, seega kaudselt ka vingugaasi sissepumpamist organismi, samuti suurendavad ka mitmesuguste lämmas-

tikku sisaldavate ainete põlemisel tekkivad lämmastikoksiidid vingugaasi mürgitusvõimet.

Ametiühingud ja kollektiivlepingud.

J. M i h k e l s o n.

Viimasel ajal on kerkinud eriliselt päevakorraale seni võrdlemisi vähe käsitletud küsimused ja mõisted, nagu kollektiivlepingud, sotsiaalkindlustus või üks selle tähtsaimaid osi — vanaduse, töövõimetuse vastu ja järelejäänute kindlustamine. Need pole sugugi meil tundmatud ja ennekuulmatud mõisted, vaid nende üle on küllalt palju kirjutatud meie kitsapiirilises tööliskirjanduses ja räägitud paljudel koosolekudel, konverentsidel ja teistel tööliskonna kokkutulekutel, võetud vastu sellekohaseid resolutsioone ja esitatud neid vastavaile asutusile ja riikliku võimu kandjaile. Kõigest sellest hoolimata tuleb aga märkida, et meil sotsiaalpoliitilistes küsimustes valitseb üldiselt laiemates hulkades suur ebateadlikkus. Tööliskirkades on ametiühingute ja haigekassade sellekohase pingutava selgitustöö tulemusena paaril viimasel aastal eelnimetatud küsimused saanud võrdlemisi tuttavaks ja populaarseks. Need uued võorkeelsed sõnad pole jäänud ainult külmadeks teoreetilisteks mõisteteks ja ametliku programmi punktideks, vaid need nõuded on saanud omaseiks eesti tööliste ja tööliskond tunneb, et ta on kohustatud võitlema nii sotsiaalpoliitiliste reformide kui ka kollektiivlepingute eest. Ilma rendeta pole võimalik tööliste olukorra kindlustumine praeguses kapitalistlikus ühiskonnas. Kuna nimetatud nõuded on saanud meie töötavates hulkades eriti populaarseiks just eelmisel aastal, kus esimest korda meie ametiühingulise liikumise arengus võis töövõitluste tulemusena märkida kümnekond kollektiivset töö- ja palgaolude korraldamist vastavate kirjalike lepingutega, siis samal ajal meie tööandjaskonnas puudub arusaamine kollektiivlepingute tähtsusest ja sotsiaalkindlustusest. Sotsiaalkindlustust võetakse kui paratamatut

pärispattu, mille vastu püütakse igal võimalikul juhul mitmesuguste abinõudega võidelda. Kollektiivlepingute sõlmimise küsimus on aga sellane „kummitus“, millest püüab valdavalt suurem osa meie tööandjaid iga hinna eest hoiduda. Kui aga võrrelda Skandinaavia, Inglismaa j. t. demokraatlike kultuurriikide tööandjate seisukohti kollektiivlepingute suhtes, siis on meie ja eelnimetatud maade tööandjate arusaamiste vahel määratu suur vahe. Nimetatud mais on tööandjate liitude seisukoht sellane, et lepinguta olukord pole kahjulik ainult töölistele, vaid esmajärjekorras tööandjatele enestele. Lepinguta seisukord närveerib alatiselt tööandjaid ega võimalda pikemaajaseid kindlaid tööstuslikke kalkulatsioone. Tööandja ei ole siis kunagi kindel, millal ja missuguste nõudmistega tööliskond võib esineda, ja tellimiste täitmine pole kindlustatud õigeks ajaks, nagu lepinguis on nähtud ette. Kriisiaegsed tellimised on aga üldiselt kiired ja lühiajalised. Rootsi tööandjad lähevad aga kollektiivlepingute hinnangus veelgi kaugemale. Pikemaajaliste kogemuste järele on rootsi tööandjad jõudnud otsusele, et mitte lepinguta olek ei häiri majanduselu normaalset käiku, vaid et isegi lepingute pikemaajegne ülesütlemine on kahjuks tööstusele. Rootsis öeldakse kollektiivlepingud üles tavaliselt kolm kuud enne lepingu maksvuse tähtaja lõppu ja ülesütlemisele järgnevad loomulikult pikad ja visad läbirääkimised poolte vahel uue lepingu sõlmimiseks. Sel ajal on tehaseil uute tellimiste hankimisel kõige raskem aeg, sest ametiühinguliselt hästi organiseeritud tööliskond ei loobu nii kergesti oma poolseist õiglasist nõudmisist ja on alati valmis nende eest astuma võitlusesse. Hiljuti äratas kogu Rootsi avalikkuses suurt tähelepanu tuntud suur-

tehaste „Götaverkeni“ peadirektori seletus, mille järgi eelnimetatud tehased ei saanud võtta vastu kaht suuremat tellimist, mille täitmiseks oleks kulu- nud 500.000 töötundi, sellepärast, et just samal ajal olid käimas läbirääkimised tööandjate ja tööliste vahel uue kollektiivlepingu sõlmimiseks ning tehas ei võinud kindlustada õigeks ajaks tel- limiste täitmist. Sellaseid näiteid võiks tuua terve rea. Tööandjad on huvita- tud sellest, et kollektiivlepingud sõlmi- taks võimalikult kiiresti ja n.-n. „töö- rahu“ oleks toodangu eduliseks protses- siks kindlustatud. Töörahu on püütud mõningais diktatuuririikides kindlusta- da sundabinõudega, nagu streigivaba- duse piiramisega, kuid see pole ikkagi soovitatav määral õnnestunud. Isegi fa- šistlikus Itaalias ei suudeta ära hoida streike. Rahvusvahelise tööbüroo aru- anded igal aastal kõnelevad streikidest Itaalias.

Mis puutub meie tööandjaisse, siis on nad põhimõtteliselt igasuguse kollektiivlepingute sõlmimise vastu. Möödu- nud aasta palgavõitlused näitasid seda kõige kujukamalt. Sageli venisid palga- võitlused just sellepärast tarbetult pi- kaks, et tööandjad ei tahtnud kõige- pealt ametiühinguist midagi teada ja ametiühingud pidid võitlema alles enese tunnustamise ja kollektiivlepingu sõl- mimise põhimõtte eest. Mis puutub nendegi kollektiivlepingute normide täitmisse, mis sõlmiti möödunud aastal, siis on tööandjad püüdnud neid igal soodsal juhul rikkuda ja lõpuks jätta need hoopis tähele panemata. Eriti palju on sellaseid nähtusi tulnud ette nahatööstuse alal, kus vähemate king- sepatöökodade omanikud otse mas- siliselt on hiilinud lepinguist mööda. Ametiühingul on tulnud alustada tõr- kujate tööandjate vastu nõudeid kohtu teel. Meie kohtud aga on tööõigustesse puutuvate küsimuste lahendamisel võrdlemisi aeglased, sageli tuleb prot- sessida mitu aastat kuni riigikohtuni, enne kui saadakse lõplik otsus. Sella- seid protsesse kollektiivlepingute pä- rast on kõige enam tulnud ette rätsepa- tööliste ametiühingul Tallinnas. Välis- maal on sellaste tülküsimuste lahenda- miseks erikohtud, mis töötavad kiiresti ja annavad töölistele lõppotsuse peat-

selt, et neil oleks võimalus oma vahe- kordi tööandjatega õigeaegselt korral- dada. Eri töökohtute küsimus peaks meilgi akuutselt üles tõstatama.

Nagu juba eelpool märgitud, olid töö- andjad eelmisel aastal sunnitud leppi- ma kollektiivlepingutega kui paratama- tusega. Käesoleva aasta esimesel poolel lõpeb terve rida kollektiivlepinguid väga mitmesugustel tööaladel ja töö- andjad on sellest saanud aru nii, et nüüd tuleb kasutada juhust ja ütelda üles seni maksnud kollektiivlepingud. Kollektiivlepingud on ütelnud üles kõik paemurru omanikud ehitustööliste ame- tiühingule. Nähtavasti loodavad töö- andjad sellele, et uue töötülide lahenda- mise seaduse järgi on tööliste streiki- mise võimalused piiratud ja uus tekki- nud olukord võimaldab neil vabaneda vihatud lepinguist. Selles aga tööandjad eksivad. Töölisel kaitsevad ka käesole- val aastal oma õigustatud nõudeid kõigi seadusis lubatud vahenditega ja võitle- vad kollektiivlepingute pikendamise eest. Tööandjate huvides peaks olema asjatuist teravaist töökonfliktidest hoi- dumine, ja kui lepingute tähtaeg lõpeb, siis peaks alustatama läbirääkimisi juba aegsasti uue lepingu sõlmimiseks. Uue lepingu sõlmimiseks pole teinud ette- panekut ükski tööandja, kes lepingu üles ütles. Sellest võib järeldada seda, et vastava ala tööandjad pole huvitatud lepingu uuendamisest ja et töölistel ei jää üle muud kui, kasutades kogu oma organiseeritud jõudu, eelmise aasta ees- kujul sundida tööandjaid austama oma põhjendatud nõudmisi. Lepingute lõpe- tamine tööandjate poolt laseb oletada, et tööandjail on kavatsus tööliste palga- ja tööolusid halvendada. See oleks aga täiesti ülekohtune ja põhjendamatu, sest meie majanduselus pole juhtunud midagi sellast, mis õigustaks palga ja tööolude halvendamist. Hoopis vastupi- di, elukallidus on tõusnud esmajärgulise tarbeainete pealt, ja kui kõnelda kollektiivlepingute muutmisest, siis ainult selles suunas, et möödunud-aastasi pal- gatariife tuleks tõsta. Teisiti toimimine halvendaks meie tööliste sotsiaalset olukorda, suurendaks töötavate masside viletsust ja langetaks rahva ostujõudu, mis aga ka rahvamajanduslikult on andeksandmatu tegu.

Noortöölise sotsiaalne olemus.

J. R.

Noortöölise seksuaalküsimused.

Noortöölise seksuaalprobleemid on ühiskondlikku laadi, olenedes tema klassi üldisest sotsiaalsest asendist. Seetõttu need probleemid on teised kui noore kodanliku klassiliikme seksuaalprobleemid.

Küsimus, millele avalikkuse suhtumine viimaseil ajal oluliselt on muutunud, on just suguelu küsimus. Eriti tuleb pidada silmas seda, et see muutus on toimunud alates maailmasõjapäevilt. Sinnamaani kristlus pidas seksuaalsust ja kehalisust patulks ja naist mehest nagu madalamaks olendiks. Vastavalt sellele oli seksuaalne lõbu meeste eesõiguseks.

Murrang ses küsimuses aga sünnib sõjapäevil. Naiste iseseisvumine majanduslikult, ühiskondliku üheõiguluse saavutamise, viib ka võitlusele erootilise üheõiguluse pärast. Endine, kristlik, moraal, pigem väliline moraal, kest, oli lahendanud suguelu probleemid tõukamisega prostitutsiooni rüppe, nüüd astub selle asemele sõjaaegse lahendina valikuta poligaamia (paljumehelisus, paljunaiselisus). Kodanlikud naised võtsid seda ainult oma vabaduse ja iseseisvuse märgina, töölisnaised loomuliku tõsiasjana.

Seesuguse seksuaalprobleemi lahenduse leiab eest ka ellu astuv noortöeline, kuigi ta loomusunniliselt pole rahul sellega. Nägime eelnevas artiklis, et noortööliskonnas on arenenud tugev sotsiaalne vaist ja vajadus ning soov ühiskondlike kohustusülesannete täitmise järgi. Loomusunniliselt ta leiab, et ka seksuaalprobleemid peavad olema lahendatud vastavalt sellele. Kõik senised seksuaalprobleemi lahendid on olnud juhuslikud ja noortöölise suhtes tingitud tema elu ja ümbruse väliseist järgnevaist asjaoludest:

Esiteks suguelu vabadus, võib ütelda näilik vabadus, oleneb töölisnoorpõlve kummagi sugupoole seltsimeheli-kust suhtlemisest nii töökohas kui ka organisatsioonis. Seltsimeheliikkus summutab erootika.

Teiseks määrab noortöölise sugu-

elu avaldusvormid korteriprobleem. Noortöölised elavad oma perekonna korteris või väljas kaasüürilistena. Ei saa keegi unistada, ja eriti meie elatistase-me juures, omaette toast. Sellest tingitult armastus muutub aastaaja elamu-seks, katuseta erootikaks. See näiline suguline vabadus avaldub kujukalt noortöölise väljendeis: „Pole ruumi õrnuks tundeiks. Julus koos olla on haruldane ja kordub vahest soojadel aastaegadel. Nautigem seepärast sentimentaalsuuta!“

K o l m a n d a k s vajutab hirm raseduse eest sugulisele suhtumisele oma märgi. Praeguses maailmas valitsev põhitõde „kes ei tööta, ei pea ka sööma“ jätab nälga rasedad vallasemad. Kuigi on õigus lastele ja kohustuski riigile lapsi sünnitada, ei hooli riik pahatihti mitte küllaldasel määral neist, seetõttu on hirm raseduse eest õigustatud. Alati-selt piinab armastust küsimus — kas ta säästab mind? See on aga seksuaalse rahulduse ülemaksmine.

N e l j a n d a k s näitavad vastavad tähelepanekud, et noortöölise keskel suguline suhtlemine toimub ülekalduvalt samaealiste vahel. Olenevalt sellest ei saa noore meestöölise kogemused olla liialt suured, vähemasti mitte võrdsed noore naistöölise omadega. See aga viib noored naistöölised pettumusele, seda enam, et seltsimees erootiliselt on naisele suuresti passiivne, ta ei valluta ega valitse. Toimub libisemine hetkest hetkesse, partneri valikuta, kasutades käepärast olevaid juhuseid. Pealegi on noortöölisel rohkesti tegu endaga ja endaanalüüsisiga, ta ei taha ja majanduslikult tihti ei saagi end kestmamalt sidda.

Kõik need asjaolud ei too rahuldust sugulisest suhtlemisest. Noored naistöölised väljendavad tihti soovi abielu tagasisaamise kohta. Oleks aga ekslik otsida selle nähtuse põhjusi moraalist, eetilist vaatekohtadest üldse, siin on tegu puuduva ühiskondliku eetika vajadusega, mis siiski ei lase suruda abielu suhteile eraomanduslike suhete väljendit.

Niisiis näeme, et töölisnoorpõlv on ka seksuaalselt jõudnud teatud kriisi. Kõik seksuaalprobleemi lahendid, mis seni on leitud, on provisoorsed, esialgsed, nii valikuta poligaamia, libisemine juhusest juhusesse, erootika asjastamine, kuna arvatakse, et pole aega kirgedeks ja tundmusteks, abielu kui huvideühisus, mis on ainult poolõnnestunud ühend seksuaalsusest ja seltsimehelikkusest.

Kuid siiski tuleb konstateerida, et uut rahuldavat erootiliste elamuste vormi ei ole veel leitud. See leitakse alles paljude katsetuste, eksimuste ja pettumuste kaudu. On aga märgata, et kaasaegses töölisnoorpõlves on olemas kõik eeldused selleks, et sugulist vabadust, sest voodikaaslast tänapäeval leida pole sugugi raske, valitseda ja ohjeldada. On soov, et ka armastuses valitseks ühiskondlik tõsidus.

Kui aga noortööliskonna seksuaalelu vormid ja vajadused on tingitud ta elu, töö ja ühiskondliku asendi välistest vormidest, siis on samuti kõik seksuaalelu reformid saavutatavad ainult ühiskondlikult. Kui me eelpool nägime, et raskeini kui majanduslikult tänapäeva töölisnoorpõlv kannatab psühholoogiliselt, siis on see täiel määral kehtiv ka, rääkides töölisnoorpõlve seksuaalsest kriisist, seksuaalelu ja hingeelu lähedaste sidemete tõttu. Ei tohi aga unustada, et psüühilised kannatused olenevad vähem individuaalseist kui ühiskondlikest oludest.

*

Kokku võttes seega eelnevaid arutlusi näeme, et töölisnoorpõlv tänapäeval põeb kolmesugust kriisi: majanduslikku, psüühilist ja seksuaalset, kusjuures psüühiline, hingeline, on raskeim. Töölisnoorpõlv üldiselt ei soovi mitte niivõrd lähedat elatist ja täielist kannatuste puudumist kui nende mõtestamist, sisustamist.

Majanduslikult noortöoline ei küüni peaaegu kunagi elatismiinimumi väljateenimiseni, vastavalt sellele tunneb ta end nagu vähetähtsana ja liigse na ühiskonnas.

Hingeliselt on raskeim tööõõmu ja kutserõõmu puudumine, töökoha kindlusetus, sideme puudumine töö sihi ja selle ühiskondliku kasulikkuse va-

hel, töö hingetus, noortöölise tunnustamatus majandusprotsessis ja ühiskonnas üldse. Kultuuriliselt kannatab noortöoline võimaluste puudumise tõttu üldse enese kultuuriliseks rahuldamiseks. Elukorralduses aga lakkamata töösund ja puhkusetus piitsutavad samuti mee- leolu.

Lõppeks seksuaalselt vahekor- dade juhuslikkus ja kergus lisandub eelnevale pildile enda hüljatuse kohta ühiskonnas.

Kõik need asjaolud kokku kujundavad noortöölises tunde, et ta on ühiskonna ekspluateerimisobjekt ja mitte täisväärtuslik liili selles. See toob nähtavale noortöölisis ohtliku, vaenulise suhtumise ühiskonnale üldse. Ei ole aga see üldine suhtumine ega ka noortöölise sotsiaalses olemuses peituvad kolmesugused kannatuste kriisipesad kõrvaldata- vad teisiti kui noortöölise eriti ja töö- liste üldse tunnustamise kaudu ühiskonnas tunnustamisega, et nad täidavad ühiskondlikke kohuseid, nende töö ja kannatuste sisustamisega ja mõtesta- misega. Noortöölise majandusliku ja sotsiaalse asendi parandamine üksi ilma selle põhisuhtumise muutumiseta seega ei ole küllaldane kogu probleemi lahenda- miseks.

Veel tuleb toonitada, et noortöölise probleemile tuleb suhtuda täie tõsidu- sega, sest noorpõlve probleem ei ole praegu ainult noorpõlve, vaid pärast- maailmasõjapõlve probleem. Seepärast ei kasva see noorpõlv märkamatuult täis- kasvanute ja vanade sekka, vaid jääb põhiolemuselt selleks, mis ta on, saavu- tades ühiskonnas kordkorralt suuremat osakaalu. Teisiti, probleem aina terav- neb.

Järelikult võime lõppeks jõuda tule- musele, et noortööliskonna probleem on järjest teravneb, kusjuures see pole mitte ainult majanduslikku ja sotsiaal- poliitilist, vaid üldse ühiskondlikku la- hendust nõudev.

(Noortöölise seksuaalprobleemide valgustamiseks on kasutatud peale va- remmainitud teiste teoste veel Ernst F i s c h e r: Die Krise der Jugend, Jena 1931.

Käesolev artiklite sari on kantud ette ka referaadina 1933. a. Eesti Noorsot- sialistliku Liidu kongressil.)

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse päevaküsimusi.

L. Johanson.

Haigekassade tegevuses on praegu märksa elavam aeg kui harilikult. Põhjusi on mitmeid. Oodatakse sotsiaalkindlustuse ja töökaitse reforme, kõigepealt

1.

töövõimetuse ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamist.

Sellest kõneldakse peaaegu kõigil tööliste koosolekuil, võetakse vastu ja esitatakse resolutsioone. See on ka arusaadav: töölistel on töövõimetuse päeviks kindlustamata, tööliste surma korral jäävad ta lesk ja lapsed eluüldpidamiseta. Siin pole muud teed kui see, et Eestis tuleb teiste riikide eeskujul laiendada sotsiaalkindlustuse süsteemi. Sellele ei vaieldaks sagilt otse vastu, kuid rõhutatakse eeltööde suurust ja võimaluste arvestamist. Iga küsimust võib aga otsustada ja iga sammu astuda aeglasemalt ja kiiremini, selle järgi, kuidas on tarvidus.

Töövõimetute ja vanade kindlustamine teeks lahedamaks ka tööolusid: nooremad, tervemad ja täisjõulised leiaksid enam tööd. Ka hoolekande otstarbekam teostamine on siis võimalik. Töölistel aga tunnevad endid siis kindlamal pinnal asuvaina kui praegu ja seegi ei jäta oma tõstvat mõju avaldamata töö väärtusele ja hulga.

Töövõimetuse ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine on küll ülesanne, mille lahendamisele tuleb asuda eesmärgiga, et seda võimalikult kiiremini teostada.

2.

Tööliste elu ja tervise kaitse määrused ei kannata enam ootamist. 19. veebr. 1913. a. määrused on liiga puudulikud selleks, et omada mingit tähtsust. Tulemus: Tegelikult Eesti tööstusettevõteteis polegi tööliste elu ja tervise kaitse määrusi, peale nende, mis on antud tööõnnetuste ärahoidmiseks. Tööstusettevõteteis temperatuuri, õhupuhatuse, valgustuse ja muude tingimuste mõju inimese organismile, elule ja tervisele on meie kuukirja veergudel küllaldaselt käsitletud dr. M. P u ü m a n i j. t. poolt. Selle kohta on mujalt uurimusi, andmeid, on kindlaks määratud nõuded, mis tuleb täita. Sääraste määruste andmine on praegu teedeministri õiguseks.

Kui tööstusettevõteteis kohandataks töö tingimusi enam tervishoiu nõudele, siis hoiaks see suuremat väärtust, inimese tööjõudu ja elu, enneagse hävimise eest. Tööjõudu ei ole meil pillata.

3.

Töökaitse alal

on praegu suurim tähtsus maksvate töökaitse seaduste elluviimisel. Siin on suur osa tööinspektsioonil, kelle ümberkorraldamine ja täiendamine on paratamatult. Tööinspektsiooni silm peab ulatuma kõigisse tööstusettevõteteisse, muidu rikutakse seadusi.

Kui mingi seadus on tunnistanud tarviliseks

ja maksma pandud, siis tuleb seda ka täita. Tööaja, puhkeaja, sotsiaalkindlustuse ja teiste seaduste rikkumine peab kaduma. Ei saa leppida selle teadmiselega, et — seadusi küll rikutakse, aga midagi pole parata: jõud selle vastu võitlemiseks on väga piiratud ja vähene. Seda jõudu tuleb tarvilise määrani suurendada ja ülesanded jaotada nii, et osa neist ei kannata.

4.

Noortele töövõimaluste loomine

on tänapäeva raskeimaid ülesandeid. Missugune on selle poolest olukord, näeme järgmisest: Tallinnas üks trikootaazikaitis vajas umbes 50 noort naistöölist. Tuli töotahtjaid üle 300. Nagu tööstur ütles, palganud ta esimeses järjekorras neid noori tütarlapsi, kel mõlemad vanemad on surnud.

Töö leidmine noortel poistel ja tüdrukutel ei ole kerge. Igasse trikootaazi- ja tekstiilkäitisesse, ükskõik kuhu neid vajatakse, on noortööliste tung suur. Töölistena teenib endale igapäevast leiba hulk neist noortest, kes on keskkooli lõpetanud. See pole iseenesest veel sugugi halb nähtus. Varem valgusid keskkooli lõpetajad kantseliteöödele, büroodesse, äridesse ja ametiasutustesse. Masinal kirjutamist, üldse kantseliteööd, ei saa eelistada käsitööle ja vabrikutööle, näiteks tööle tekstiilvabrikus. Kantseliteöödel ja ärides on palgad ka võrdlemisi väga madalad, sageli veel vähemad kui käsitöö alal ja vabrikus. Töö ise on üksluine ja ka naise tervist rikkuv. Ka ei kannata kantseliteöö enam vaimse töö iseloomu kui käsitöö ja kutsetöölise tegevus. See on lihtsalt eelarvamine, kui nähakse selles nagu mingit kurbloodust, kui noor poiss või neiu, kes on keskkooli lõpetanud, kuid kõrgeimat haridust ei saa omandada, asub büroo, äri või kantselai asemel tööle kuhugi käitisesse. See ei tarvitse ka sugugi kellegi enesetunnet vähendada, töö ei alanda kedagi.

Mis aga on kurbloodine, see on asjaolu, kui koolist tulnud noored ei leia tööd: siis, põrgates kokku eluvõitluse raskustega, hävitab see neis tahtejõudu, vähendab elujõudu ja teeb neid pessimistideks.

Noortele töövõimaluste muretsemine on tänapäeval üheks tähtsaimaks sotsiaalpoliitiliseks ülesandeks, mida tuleb võtta täie tõsidusega.

Täiesti õige on, kui noori püütakse enam juhtida praktilistele tööaladele, neile sisendada vaadet, et ka niinimetatud füüsiline töö ei alanda inimest. Igasugune ebahäbi on kahjulik.

Töötades tööstus- või käsitööettevõttes võib ka keskkooli haridusega noor end edasi harida, võib elada kultuurinimesena, kui siin ei tee takistusi palgaolud ja muud tingimused.

Mis puutub ümbruskonda, siis on igal pool oma puudused ja pahed, kuid neist ei tule end

lasta mõjutada või vähimasti tuleb neile mõju-
dele vastu astuda.

Noorte töö küsimus tuleb ka nihutada esi-
rinda.

Loodame, et selle küsimuse võtab oma
töökavasse

5.

uus sotsiaalministeerium,

mille alused praegu on koostamisel ja mis
vist juba 1. aprillist alates hakkab tegutsema.
Uue ministeeriumi tegevus kujuneb ka selle
järgi, missugused võimalused tal selleks on.
Tal peavad olema kasutada tarvilised õigused,
koosseis ja krediidid. Muidugi on sotsiaalmi-
nisteeriumi juhi isikul ja võimeil ka määrav
tähtsus. Väga õieti on riigivanema poolt mär-
gitud, et sellele kohale peab asuma isik, kes
küsimusi tunneb või kes neisse võib kiiresti
süveneda.

Nüüd levitatakse seltskonnas kuuldusi ühe
ja teise kandidaadi kohta, nimetades isegi sää-
raseid, kes vaevalt nende raskete ülesanne-
tega toime tulevad ja kes on näidanud harul-
dast väiklust ja erapooikust tööliste organi-
satsioonide ja nende püüete vastu. Taevast ise
hoidku sääraseid pääsmast võimu juure, üt-
leb iga mõtleja tööline, kuuldes neid nimesid.
Mõni poliitiline siurutaja ja kergats on ise
hoolitsenud selle eest, et kuulduste keskel le-
viks ka tema nimi. Muidugi ei ole sellele
vististi kusagil mõeldud.

Mõni „suure minevikuga“ „minake“, ise-
enesest aga päris väike ja väiklane poliiti-
line schmarotzer, käib nagu munas kana
ringi — lõhkedes igatsusest välissaadiku või
ministri koha järgi. Mõne välissaadiku kohale
on ta muutunud juba igaveseks kandidaadiks.
Aga kes kõigi maisi ja õilsaid soove suudab
täita?

Ei ole kahtlust, et ka tänavune 1. aprill
neile — jällegi aprillitab.

Ministeeriumi peaks juhtima mõni noore-
masse generatsiooni kuuluv jõud, kel ei tar-
vitseks olla poliitilist minevikku, kes aga asub
raskete sotsiaalpoliitiliste ülesannete teosta-
misele ilma pidurdavate eelarvamisteta, jõud,
kes suhtub töölikonna elunõudele täie aru-
saamisega ja täie tõsidusega. Sääraseid in-
imesi leidub nendegi keskel, kes ei ole kuulu-
nud ühte või teise erakonda. Uued generat-
sioonid annavad järjest uusi jõude, kes suuda-
vad ühiskonna elus olla kasulikud.

6.

Tööliste palgaolude parandamine

on võimalik seadusandlikul teel, vahekohtu kau-
du ja streigi läbi. On rida tööalaseid, kus olud
ei taha muidu paraneda kui selleks ei sunni-
ta seadusega. Näiteks tekstiiltöö alal ja kodu-
töös. Töötati välja palga miinimumi seadus.
Käiku sellele veel antud ei ole. Säärase sea-
duse järgi on tarvidus.

7.

Töötülilide lahendamise seaduse

alusel on võetud arutusele Sindi tekstiilvab-
rikute tööliste palgakõrgenduse nõudmine. Se-

ni pole komisjoni töö annud tulemusi. On
kahtlema hakatud selles, kas komisjonil on
ka õigus käitise seisukorraga lähemalt tut-
vuda. Et tal see õigus on, selles pole kaht-
lust. Selle õiguse sisaldab § 8, mille seletus-
kirjast loeme:

„Komisjon peab uurima igakülgelt, kas
käitis või käitised suudavad täita tööliste
nõudmisi või käib see üle nende kandejõu.
Selleks on komisjonil õigus tut-
vuda põhjalikult iga käitise äri-
lise küljega. Loomulik on, et komisjoni
liikmed suurtes käitistes ise seda teha ei suu-
da ja neil selleks tuleb tarvitada ekspertide
abi. Kes peavad olema eksperdid, selle jätab
seadus lahtiseks. Oleks loomulik, et ekspertiisi
teeksid kas Majandus- või Teedeministeeriumi
vastavate oskustega tööjõud, kuid ei saa kind-
del olla, kas igakord on võimalik neid tööjõu-
de tarvitada ja isegi, kas ministeeriumil il-
dse on võimalik anda sarnaseid inimesi, kes suu-
telised on tungima kõikidesse äri-
peensustesse suurtes käitistes. Sellepärast võib komisjon palga-
ta omale ka abiks väljaspool riigi-
teenistust seisvaid asjatund-
jaid.“

Nii ütleb seaduse andja § 8 kohta.

8.

Haigekassade omavalitsuste

vastu on võitlust peetud nende poolt, kes oma
lühinägelisuses ei taha mõista kassaosaliste
õigusi. Neis riikides, kus võimu haaras dik-
tatuur, hävitati haigekassade omavalitsus üld-
se. Nüüd, kus mõni aasta sellest on möödu-
nud, jõutakse isegi diktatuuririikides selgu-
sele, et haigekassades peaks olema kassaosa-
liste omavalitsus. Nii Jugoslaavias ja Aust-
rias.

Eestis ei ole mingit tarvet haigekassade
omavalitsuste kaotamiseks. Need püüded ja
kavatsused tuleks heita kõrvale. Töölisel on
siin oma seisukoha avaldanud. Töölisvanemate
konverents leidis, et haigekassade omavalit-
suste kaotamise püüded ei tohi teostuda. Hai-
gekassadele peab jääma täieline omavalitsus
nagu on praegugi.

9.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste
kodifitseerimist

tahetakse läbi viia 1. juuliks k. a.

Erilist kiirust sellega pole. Seadustest on
suurem jagu juba eesti keeles eriväljaandeis
olemas, niihästi töökaitse kui ka sotsiaalkind-
lustuse seadused on brošüüradena ühes selu-
tustega eesti keeles välja antud. See osa, mis
veel on vene keeles, nõuab aga uuega asen-
damist. Nende uute seaduste väljatöötamine
ja maksmapanek on kiirem ja tähtsam üles-
anne kui üldine kodifitseerimine. Seda tööd ei
suudeta ära teha mõne kuu jooksul. Need uued
seadused peaksid käsitlema töölepingut, töö-
inspektsiooni, tööliste elu ja tervise kaitset
jne. Sotsiaalkindlustuse alal nõuavad uued
seadused põhjalikku kaalumist ja seniste se-

letuste, kogemuste ja tekkinud tarviduste arvestamist. See on siiski suur töö.

10.

Haiguskindlustuse seaduse uusi seletusi.

Kindlustusnõukogu andis 5. märtsil 1936. a. haiguskindlustusseaduse kohta uusi seletusi, mille tagajärgi haigekassade tegelased kardavad. Need seletused sisaldavad senise korra vastupidiseks muutmist. Parem oleks, kui seletusi tuleks vähem, iseäranis siis, kui nende tulemused on haigekassadele kahjulikud. Haigekassad, vähemalt need, kes kuuluvad liitu, peaksid enne kindlustusnõukogu poole pöördumist küsimuse kohta ära kuulama ka liidu seisukoha. EHL on alati valmis nõutama selgust küsimustesse, mis selgitamist vajavad.

Üks kindlustusnõukogu seletustist käsitleb haigekassast väljaregistreeritud ja sealt lahkunud kassaliikmeile arstiabi võimaldamise ja abiraha maksmise tähtaega.

Kindlustusnõukogu 1923. a. seletuse järgi omasid töölt terveina lahkunud kassaosalised veel ühe kuu jooksul abisaamise õiguse. Uue seletuse järgi saavad nad töölt terveina lahkudes ja ühe kuu jooksul haigestudes veel kuni 26 nädalat abi.

Teine seletus käsitleb haigekassa kohustusi esimese abi tarvete andmise asjus.

§ 279 (23) järgi lõpeb haigekassast osavõtt töölepingu lõpetamisega.

§ 318 (62) p. 4 järgi võis peakoosolek otsustada, et isikul, kes kassaosaliste hulgast lahkus, oli veel kuu aja jooksul rahalise abi saamise õigus neil vähemal määradel, mis § 310—312 on kindlaks määratud, ja p. 5 järgi võis peakoosolek otsustada, et see õigus on vaid neil, kes juba teatud aja, mis ei ületa 2 nädalat, olid kassa liikmed.

P. 4 seletas A. S. Orlov oma raamatus nii, et kui isik pärast töölepingu lõpetamist ühe kuu jooksul haigestus, siis tuli teda abistada kuni 26 nädalat. A. M. Parkin oma raamatus „Bolnitšnaja Kassa“ (lhk. 82—83) näitas, et säärane seletus ei ole õige. Peakoosolek võis otsustada, et lahkunud kassaliige saab toetust ühe kuu jooksul, see on: kui ta haigestus 10 päeva pärast töölt lahkumist, siis on tal abisaamise õigus ainult kuni 20 päeva, kuigi haigus kestab kauem.

1917. a. redaktsioonis jäeti punktid 4 ja 5 välja, selle asemel täiendati § 279 järgmiselt: Haigekassa liikmeks olemine lõpeb, kui isik, kes ettevõttest lahkunud, mõne teise haigekassa liikmeks on astunud, kuid mitte hiljem kui kuu aega pärast palgalepingu lõpetamise või murdmise päeva nimetatud ettevõttega.

Märkus: Haigekassa peakoosolek võib otsustada, et kassa liikmeks oleku õigus pärast palgalepingu murdmist või lõpetamist § 279 alusel jääb maksmata ainult nende isikute kohta, kes teatud aja on olnud kassa liikmeiks; seesugune kassa poolt määratud tähtaeg ei või olla pikem kui kaks nädalat.

Kindlustusnõukogu tühistas oma üldkoosoleku 1923. a. otsuse ja seletas, et kassaliikme õiguste kasutamisel ei ole kuidagi mõõduandev see asjaolu, kas ta käitistest lahkudes oli juba haige või ei olnud veel mitte. Töölt lahkumise moment on vaid tähtis kassaliikme õiguste ajalise kestuse määramiseks ning, teiseks, ka nende kassaliikmete erandlike haiguskindlustusõiguste ulatuse arvutamiseks, kes on haigestunud haigusse, mis toob kaasa töövõime kaotuse. Kui sellekohaselt tööline on kassaliikmeks olemise ajal haigestunud töövõimet kahjustavasse haigusse, siis on tal õigus kasutada oma kassaliikme õigusi veel rohkeimalt 26 nädalat, hoolimata sellest, et ta enam kassaliige ei olegi.

Sel seletusel võivad olla need tagajärjed, et krooniliselt haiged ja töövõimetud hakkavad seda võimalust õige oluliseks kasutama.

Ka esimese abi korraldamise kohta antud seletus võib tuua haigekassadele lisakulusid. Tööliste ravimine oli Venemaal juba Peeter I alates ettevõtja kohustusena.

1912. a. anti haiguskindlustusseadus, kus § 300 (44) loetellakse arstiabi liigid, mida võimaldatakse kassaosalisile hinnata, ühes arstitega, sidumismaterjalidega ja teiste tarviliste meditsiiniliste vahenditega.

§ 301 (45) järgi anti arstiabi ettevõttele omaniku arvel.

Esimese arstiabi kohustusest kõneleb ka 19. veebr. 1913. a. tööliste hädaohu eest hoidmiseks antud määruste p. 30, mille järgi igas vabrikus tuleb õnnetuse ja äkilise haiguse puhul võtta käitusele kõik abinõud, mis tööliste kinnituspõhise poolt antud määrustes on ette nähtud.

Määrused ise anti 27. apr. 1913. a. ja need panevad kohustused ettevõtja peale.

Esimese abi andmise määrusti pole Eesti oludele veel kohandatud. Kelle kohustuseks on esimese abi vahendite eest hoolitsemine tööstusettevõttes, see küsimus pole veel sugugi selge.

Kindlustusnõukogu otsustas seletada, et haigekassa, kes on võtnud haigekassa liikmeile arstiabi andmise täiel määral enda peale, on kohustatud haigekassa liikmeile andma seda abi järgmiselt: 1) esimest abi äkilise haigestumise ja õnnetusjuhtumi puhul; 2) ambulatoorset ravi; 3) sünnitusabi ja 4) haigemajas ravimist ühes haige täielise ülalpidamisega. Ühes arstiabiga antakse ka maksuta rohte, sidematerjaale ja muid vajalisi ravivahendeid (TTS § 300). Kuidas haigekassa seda teeb, see on haigekassa enda asi. Ta võib selleks pidada igal töökohal või tööstuslikus käitises vastava inimese, kelle korralduses on kõik vajalikud arstid ja muud esmaabi vahendid, või ta lepib selleks kokku tööstusliku käitise pidajaga, andes viimase korraldusse vastavad arstid ja esmaabi vahendid, kuid igal tingimusel, kui tekib vajadus esmaabi andmiseks, peavad olema haigekassa kulul kohal käitises saada kõik esmaabi andmiseks vajalikud arstid ja muud esmaabi vahendid.

Et haigekassa oleks just kohustatud arstid ja muud esmaabi vahendid andma käitise pidaja korraldusse, seda seadus ette ei näe.

Missugusel määral ja missuguseid arsti-
meid ja muid esmaabi vahendeid haigekassa
käitise peab muretsema ja kuidas neid ko-
hapeal käsitada, selle määrab kindlaks haige-
kassa arst.

Igal juhul käitise valdaja neis käitistes,
kus arstiabiandmine on täiel määral haige-
kassa hooleks, ei ole kohustatud oma kulul
muretsema mingisuguseid ravimeid.

Nii kindlustusnõukogu seletus. Kuidas seda
on võimalik teostada, selle ettekujutamise
on raske. Samuti kõneldakse siin ravimeist,
kes aga hoolitseb teiste vahendite eest (näi-
teks kandraamid jne.), ka see nõuab selgita-
mist.

Vististi on selle küsimuse parimaks lahend-
damise viisiks — uute otstarbekohaste mää-
ruste koostamine ja maksmapanek.

Abirahade väljamaksmisel
tõestatud volituste nõudmise
kohta otsustas kindlustusnõukogu seletada
kindlustusameteile, et need ei teeks raskusi abi-
rahade väljamaksmisel, vaid jätaksid selle ju-
hatuse hooleks. Juhatus on vastutav ja see
sunnib teda valvama selle järele, et abiraha
läheb õigesti kätte.

Kindlustusnõukogu juhtis väga õigesti tä-
helepanu sellele, et kassaametnikud ja juha-
tuse liikmed ei või abisaja asemel raha vastu
võtta. Säärane kord oleks täiesti lubamatu.

Siin selgus ka, et tööliste esindajad kind-
lustusameteis teevad otsuseid, mis on ebaots-
tarbekohased, näiteks Tallinna kindlustusame-
tis otsustas tööliste enamus tõestatud voli-
tuste nõudmise. Oleks tulnud küsimust enne
haigekassade praktika seisukohalt kaaluda.

Trükitööliste puhkekodu.

A. Offenbach.

Eesti töölisorganisatsioonidest on Eesti
Trükitööliste Liit neid väheseid, kes oma liik-
meile on sisse seadnud vanade ja töövõimetute
kindlustamise. Seda kindlustamist teostatakse
üksi oma liikmemaksude varal, ilma et vast-
tavasse fondi oleks kusagilt mujalt summased
saadud.

Kuna aga makse on siiski vähe, siis püüti
valitsuse juures astuda samme fondile toetuse
saamiseks. Trükitööliste delegatsioon käis
riigivanema juures (umbes 1½ aastat tagasi)
ja esitas sellekohase palve. Riigivanem tähend-
das, et riigil summased selleks ei ole, kuid soo-
vitas asutada trükitööliste puhkekodu, kus
ka vanad ja invaliidid saaksid elada. Selleks
lubas ta oma kaasabi, kirjutades põllutöömi-
nisteeriumile ette määrata Eesti Trükitööliste
Liidule mõni vaba maakoht normaaltalu suu-
ruses ühes hoonetega.

Vastavalt sellele asus põllutööministeerium
kohtade otsimisele ja liidule pakuti valimiseks
4 maakohta Virumaal. Kahjuks olid kõik va-
likuks ette pandud maakohtad liiga kaugel
tsentrumest, looduslikult ei olnud nad koha-
sed ja maakohtadel asetsevad hooned olid ar-
metus seisukorras. Juba hoonete remonteeri-
mine oleks liidult võtnud suuri summased.

Seepärast loobus liit pakutud maakohta-
dest ja esitas põllutööministeeriumile palve
eraldada riigi maa-alast Aegviidus 3—4 ha
koht, kuhu liit ehitab ka hoone.

15. jaanuaril kinnitas Viru maakorralduse
komisjon soovitud maa-ala 1 ha suuruses liidu
nimele. Sellega oli ehituskoht juba kindel.
Vastava maakoha plaani sai liit hiljuti kätte.

Koht asetseb looduslikult ilusas riigimet-
sas, ka järved ei asetse kaugel. Maa on kuiv
ja on seepärast puhkekoduks otse loodud. Ka
teisi elamuid ei ole lähedal, mis võimaldab
rahuliku paiga ülesehitamise.

Suurimaks mureks oli liidul ehitussummade
otsimine. Liit on aegade jooksul kogunud ma-

jaehituse fondi summased umbes 3000 krooni.
See raha saadi kokku 2—3—5-sendilise iga-
nädalase juuremaksuga liikmeile. Raha oli
küll mõeldud maja ehitamiseks linnas, aga hil-
semad liidu volikogu koosolekud ei keelanud
seda summat tarvitada maahoone püstitami-
seks. See oli ka loomulik: 3000-kroonilise
summaga ei saa linnas teostada ühtki ehitust
ja raha seisaks kasutamata seni, kuni kogu-
neksid suuremad summad. Kahtlemata oli seda
summat vähe puhkekodu ehitamiseks, mis-
pärast pöörduiti hra riigivanema poole uue
palvega toetuse määramiseks ehituse teosta-
miseks.

Riigivanem lubas hoone valmishituseks
5000 krooni toetust. Viimane volikogu andis
liidu juhatusele volituse teha laenu veel 2000
krooni lisaks, seega on puhkekodu alla mää-
ratud kogusummas 10.000 krooni. Selle sum-
maga saab juba ehitada korraliku ja nõuete-
kohase elamu.

Kuidas mõeldakse ehitus teostada, see
jäeti liidu juhatuse hooleks. Kava kohaselt
on ette nähtud maja alumise korra või selle
osa väljaehitamine talveehituseks. Seal võik-
sid elada inimesed ka külmadel talvekuudel.
Hoone püstitatakse üldse 2-kordsena. Alumisel
korral asetsevad 4—5 tuba, köök ja suur saal.
Seda saali saaks kasutada suvel kui ka talvel
koosviibimisteks, ekskursioonide vastuvõtuks
ja ka muidu kooskäimiskohana. Talvel on
Aegviidus suusatajaid, kel siis oleks võima-
lik ka saalis viibida ja sooja teed saada. Alu-
misel korral elaksid majahoidjad ja töövõime-
tud, kes soovivad puhkekodu kasutada.

Ülakorral asetseks umbes 10 tuba. Nendes
tubades saaks elada ainult suvel, kuna seal
ei ole ahje ja seinad ei ole ehitatud talveehi-
tuse jaoks. Nii ülemisel kui ka alumisel kor-
ral oleks veel 2 suuremat tuba. Neis tubades
saaks elada 4—5 inimest koos, nad on mõel-
dud mees- kui ka naisvõimekatele.

Teised toad oleksid kasutada perekonnanimestele. Kogu see ehitus viiakse läbi ettevõtjale väljaandmisega. Liit sõlmib ettevõtjaga vastava lepingu ja hoone valmimisel maksetakse tingimustes ettenähtud summa välja.

Praegu on liidule esitatud paar ehituskava. Liit püüab neid veelgi hankida, et oleks täielikum ülevaade hindadest ja maja sisemusest. Esitatud kavad kõiguvad 8000—11.000 krooni vahel. Muidugi tuleb arvestada seda, et hoone võib minna üle eelarve. Selleks nähakse ette reservsumma.

Mis puutub majaümbrusse, siis on kavas maja lähedale asutada aed, vajalised korv-

pallimänguplatsid jne. Kuna koht asetseb maanteest mitte kaugel, siis on juurepääs sellele kerge.

Kogu selle ettevõtte läbiviimiseks andis liidu viimane volikogu 8. märtsil oma õnnistuse. Alul mõeldi kiüll asutada erikomisjon, kuid arvesse võttes selle otstarbetust ja asjatut ajaraiskamist jäeti ülesande teostamine liidu juhatuse peale.

Ehitusega alatakse nii pea kui seda võimaldavad välisolud. Praegu on maa veel lume all ega võimalda selle uurimist. Pealegi on ka ehitusplaan veel kinnitamata. Siiski tehakse kõik, et hoone saaks peatselt valmis. Talveks oleks hoone täiesti valmis.

Kohtla-Järve töö- ja tervishoiutingimusi haigekassa andmeil.

— Kohtla-Järve haigekassas oli 1935. a. 1072 liiget. Kindlustusmaksu, 2% tööpalgast, saadi meestelt 12.589 kr. 78 s. ja naistelt 1.737,41 kr. 85 s., ettevõtjalt 14.397 kr. 50 s. Tagavarakapitalist võetud 11.001 kr. 88 s. ja muude vähemate tuludega oli üldse tulused 43.034 kr. 20 s., mis ka kulutati järgmiselt: haigusabirahadeks meestele 15.694 kr. 72 s., naistele 2.438 kr. 10 s., sünnitusabirahadeks 550 kr. 69 s., matuseabirahadeks 411 kr. 60 s.; kokku abirahadeks kassaosalistele 19.095 kr. 11 s. Perekonnaliikmetele makseti toetust sünnituse puhul 110 kr. ja matuseraha 440 kr.

Perekonnaliikmete raviks kulus 12.491 kr. 07 s. Valitsemiskulud olid võrdlemisi tagasihoidlikud — 2.189 kr. 84 s.

Tagavarakapitali läks 3.936 kr. 25 s. Kassaliikmeid ravib ettevõtja.

Tagavarakapitalis oli 1. jaan. 1935. a. 16.359 kr. 16 s., aasta lõpul 9.351 kr. 09 s.

Tagavarakapitali vähenemine on tingitud kahest asjaolust:

1) raskete töö- ja ebasoodsate tervishoiutingimuste tagajärjel oli rohkesti haigestumisi, mis väljaminekuid suurendas,

2) töötasu on madal, seega ka haigekassade sissetulek väike. Kuigi põlevkivitööstuse nettoodangu väärtus kroonides iga töölise kohta on aast-aastalt tunduvalt tõusnud, siiski see osa, mis langeb töötasuks, ei taha suurenedä. Ka ei olnud läinud aastal kaevandustöölise kutseühingu tegevus lubatud. Nüüd alles, pärast töölisvanemate konverentsi, anti ühingu tegevuseks uuesti luba. Ka kaevandustöölisest ei tunne õige suur osa veel, missugune tähtsus on töölise palgaolude ja töötingimuste parandamisel just ühingu kui organiseeritud jõul. Nüüd võib loota, et ühingu ümber kaevandustöölised kogunevad täies koosseisus ning ühingu abil suudavad edaspidi oma raskeid töötingimusi parandada.

Ühenduses tööõnnetustega oli haigekassal kulusid 4.397 kr. 64 s.

Õnnetusjuhte oli meestega 158 juhtu 2.569 päeva ja naistega 30 juhtu 632 päeva. 1000 töölise kohta on õnnetusjuhtude arv väga suur, mis tõendab, et töölise elu ja tervise kaitse abinõud on liiga puudulikud.

Töölised on peamiselt noored ja keskealised, 20—40 aastate vahel: 14—16 a. — 1, 17—19 a. — 23, 20—24 a. — 150, 25—29 a. — 204, 30—34 a. — 192, 35—39 a. — 160, 40—44 a. — 118, 45—49 a. — 72, 50—54 a. — 65, 55—59 a. — 49, 60 a. ja üle — 40 töölise.

Haigekassa juhatuses on 5 ja volikogus 30 inimest.

Kassa teenistuses on kindla palgaga 1 asjaajaja, 1 arst, 2 halastajaõde ja 1 hambaarst. Pealeselle olid lepingud 1 arstiga, 1 hambaarstiga, 1 ämmaemandaga, 1 velskeriga, 1 haiglaga ja 1 apteegiga.

Volikogu koosseisus peeti 4, juhatuse koosseisus 54, revisjonikomisjon revideeris 4 korda.

Lapsi sündis kassaosalistel, see on naistöölistel ja alamteenijail, nagu neid liigitab ametlik aruanne — poisslapsi 8 ja tütarlapsi 4, ühel naisametnikul tütarlaps.

Kassaliikmete naistel sündis lapsi 23 poiss- ja 10 tütarlast, seega on Kohtla-Järvel sündivus õige suur: 1000 töölise kohta 31 poissi ja 15 tüdrukut. Kassaosalistest oli 1935. a. naise 218. Võrdluseks võtame umbes niisama suure töölise arvuga kaitse, Balti Puuvillavabriku, kus 1934. a. oli 1.122 töölise, neist 682 naist. Sündis: kassaosalistel 3 poiss- ja 4 tütarlast, kassaosaliste perekondadel — naistel 5 poiss- ja 8 tütarlast. Teistes kassades näitavad aruanded umbes sama.

Haiguste statistika näitab, et 1935. a. oli haigustest kõige enam jalgade närvide põlendikku — meestel 47 juhul, nõudes 4.511 haiguspäeva, ja naistel 4 juhul, kuid raskejuuliselt — 584 haiguspäeva. Kroonilist reumatismi ja podagrat oli meestel 23 juhul 1.013 haiguspäeva ja naistel 6 juhul 278 haiguspäeva. Naha- ja rakukoehaigusi oli meestel 25 juhul 300 ja naistel 3 juhul 21 haiguspäeva.

Nakkus- ja parasitaarseid haigusi oli: meestel 31 juhul ja naistel 14 juhul. Suguhaiguste poolest näivad kaevandustöölised puhtad olevat: naiste keskel polnud ühtki juhtu, meeste keskel 1 omandatud juht 183 haiguspäeva ja 2 juhtu teisi suguhaigusi (tripperit jne.) 26 haiguspäeva.

Ka tiisikust oli meestel 3 juhul 362 haiguspäeva ja naistel 2 juhul 223 haiguspäeva.

Närvkonna ja meelte-elundite haigusi oli meestel 10 juhul 558 haiguspäevaga ja naistel 4 juhul 293 haiguspäevaga.

Vereringe-elundite haigusi oli ainult meestel — 6 juhul 123 haiguspäevaga.

Hingamis-elundkonna haigusi (peale tuberkuloosi) oli meestel 24 juhul 1006 ja naistel 13 juhul 218 haiguspäevaga.

Seedimis-elundkonna haigusi oli meestel 63 juhul 2.843 ja naistel 25 juhul 99 haiguspäevaga.

Üldse oli 1935. a. haigusjuhte meestel 398, haiguse puhul kaotatud 14.460 tööpäevaga, ja naistel 135, kaotatud 4.609 tööpäevaga.

Kohtla-Järvel on haigestumiste arv õige suur, mis peab küll juhtima vabriku valitsuse ja tööinspeksiooni tähelepanu töötingimustele, mis ter-
vist rikuvad.

L. J.

Suurtööstuse toodangu ja tööjõu 1934. a. ülevaade

on avaldatud Riigi Statistika kuukirjas nr. 171 (2), veebruar 1936. Selle järgi oli:

	1929. a.	1934. a.
Ettevõtete arv	279	293
Töötanud isikute arv	30.885	29.208
Töötundide arv töölistel	61.069.000	56.460.000
Maksetud töötasu kogusumma kroonides	24.534.000	20.682.000
Toodangu nettoväärtus kroonides	52.017.000	54.641.000

Nagu neist arvudest nähtub, on 1934. a. võrreldes 1929. aastaga suurtööstuse toodangu nettoväärtus tunduvalt tõusnud, tööliste ja töötundide arv, eriti aga maksetud töötasu kogusumma, oli 1934. a. väiksem kui 1929. a. Siit selgub, et tööliste tööintensiivsus ja selle tagajärjel ka ettevõtete tulu on tunduvalt tõusnud, mitte aga vastavalt töötasu.

Tööpäeva keskmine pikkus oli: 1932. a. 7,86 t. ja 1934. a. 7,91 tundi.

Toodang on eriti tõusnud puu-, tekstiil- ja paberitööstuses, mis saavad suuri soodustusi.

Kuidas iga töölise kohta toodang on suurenenud, näeme järgmisest:

Nettotoodangust langes ühele töötanud isikule: 1931. a. 1900 kr., 1932. a. 1820 kr., 1933. a. 1940 kr. ja 1934. a. 1960 kr.

Palkade arvele langes aga nettotoodangust 1931. a. 39,2%, 1932. a. 36,8%, 1933. a. 34,4% ja 1934. a. 35,2%.

Tarvitatud materjaalide väärtus moodustas too-

dangu bruttoväärtusest: 1931. a. 48,9%, 1932. a. 47,1%, 1933. a. 45,2% ja 1934. a. 47,0%.

Suurt tõusu näitab põlevkivikaevanduste toodang: 1933. a. 499.968 ja 1934. a. 588.958 tonni.

Puuvillavabrikus oli riidetoodang 1933 a. 13.481 tonni ja 1934. a. 16.041 t., lõngatoodang (müügiks minev osa) oli 1933. a. 874 ja 1934. a. 1788 tonni.

Välisturgudele müüdi puuvillriiet 1933. a. 2.645.000 t. ja 1934. a. 5.322.000 tonni.

Puuvill-lõnga müüdi välismaile 1933. a. 265.000 t. ja 1934. a. 1.109.000 tonni.

Puuvillriide viimistelemissel alal Sindi kalevivabriku tegevus oli kõrgem senisest; 1934. a. jooksul töödeldi (trükiti, merseriseeriti, apretereeriti jne.) puuvillast toorriiet üldse 6.841.000 m., 1933. a. 5.349.000 m. Lätti ja Leedusse läks sellest 1.620.000 m.

Suurtööstuse saeveskid tootsid materjaale 45 tuh. std. asemel 80.321 standardit.

Tselluloositoodang tõusis 65.428 tonnilt 70.551 tonnini.

Kuna tööliste palgad on jäänud endiselt madalaks, vahepeal, eriti läinud aastal ja tänavu, elukallidus on püsinud kõrgel, siis on põhjendatud tööliste töötasu suurendamine.

Eriti madalad on tööpalgad tekstiiltööstuses.

Statistilised arvud näitavad, et tööliste töötasu suurendamine on õigustatud ja võimalik just ka tekstiiltööstuses.

Rakvere Ühishaigekassa 15. a. juubeli puhul.

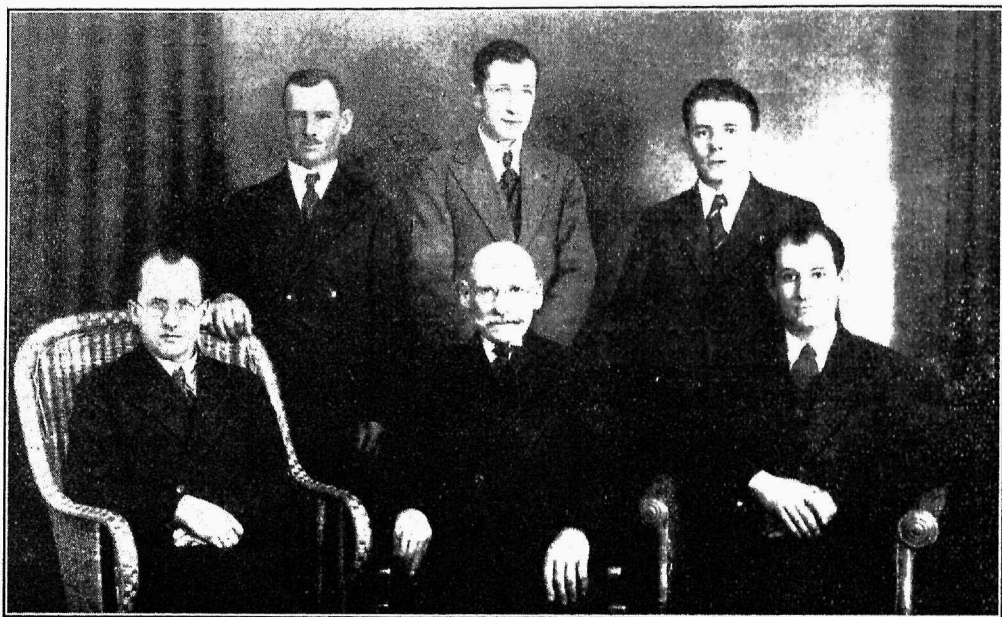
Esimehe Joh. Abohi avasõna Rakvere haigekassa peakoosolekul, 15. aastapäeva puhul, 1. märtsil 1936. a.

Praegusel ajal on palgateenijate elunõuete rahuldamise võimalused kitsad. Palgad on alla elatismiinimumi väikesed, mille tagajärjel tööline peab tihti leppima kasina toiduga, peab elama tervishoiunõudele mittevastavais kortereis ja ajama läbi napi riietusega. Kõigele lisaks ei ole teenistusvõimalused püsisivad — igapäevast meist võib tabada vallandamine — ja uue teenistuskoha leidmine praegusel ajal on raskustega seotud.

Kuid tööline saab siiski kuidagi elada ja suudab nii hästi või halvasti kindlustada en-

dale ja perekonnale eluüldpidamist, kuipalju temale on saanud osaks õnn terve alla. Tervis ja töövõime on palgateenija ainukesed sissetulekuallikad. Niipea kui töölist tabab haigus või vigastus, mis sunnib teda voodisse heitma, on puudus ja nälj kohe majas, sest palgateenijate madalad teenistusolud ei võimalda tagavarade kogumist.

Juba 1912. a. alates Vene keisrivalitsus oli sunnitud tööstustöölisi kindlustama haiguste ja õnnetusjuhtumite vastu. Seda oldi sunnitud tegema tööliste rahustamiseks, sest

Rakvere Ühishaigekassa juhatus 1936. a.

Vasakult paremale istuvad — V. Luksepp, Joh. Aboh (esimees) ja M. Peterson ; seisavad — J. Mikme, P. Mürsepp ja E. Otsmann.

tööstustöölised suurlinnades olid ja on praegugi kõige rohkem organiseeritud, mispärast valitsus oli sunnitud nende nõudmisi arvestama.

Haiguste vastu kindlustamine teostati haigekassade ellukutsumise kaudu, kuna õnnetusjuhtumite vastu kindlustamine teostati kindlustusühingute kaudu.

Vene ajal nimetatud sotsiaalkindlustuse harud ei saanud laiemas ulatuses välja areneda. Seda pidurdasid esiteks kapitalistid-töösturid, teiseks sai takistavaks teguriks varsti algav maailmasõda.

Haigekassad asutati peaaesjaliselt suurkätiste juure, kuna ühishaigekassade koosseisu arvati käitised, kus töötas mitte alla 25 töölise. Neis olukordades enneaailmasõjaaegne Vene haigekassade võrk oli hõre.

Suure Vene revolutsiooni keeris kutsus ellu väikeriigid Balti rannikul. Iga rahvas sai võimaluse ise oma saatust juhtida. See Vene revolutsioon kindlustas haigekassadele ka kassaliikmete omavalitsuse, mis Eestis veel seni on säilinud.

Eesti seadusandlus ei ole loonud haiguskindlustuse alal nimetamisväärseid uuendusi, vaid meie haigekassad tegutsevad endise Vene seaduse alusel.

Küll aga on meil haiguskindlustusseadus peaaegu 100%-lisel määral kasutamisele võetud. Nimelt on haigekassade koosseisu arvatud peaaegu kõik tööstuslikud pisikäitised, suur- ja keskkäitistest rääkimata, ka need, kus töötab kas või ainult üks tööline.

Seetõttu on Eestis haigekassade võrk, omaaegse Vene ajaga võrreldes, tihe. Suurem osa neist on asutatud Eesti iseseisvuse ajal — pärast vabadussõda.

Rakvere Ühishaigekassa on ka üks meie omariikluse ajal ellukutsutuid. Meie haigekassa algas tegevust 1. märtsil 1921. a. Seega on tänane päev Rakvere Ühishaigekassa 15. juubelipäev.

Ühtlasi on 15-aastane teenistusjuubel haigekassa asjaajajal Vold. Luksepal, kes kõik head ja halvad ajad on haigekassaga koos elanud.

Võrreldes teiste haigekassadega sammub Rakvere Ühishaigekassa esirinnas ja on omandanud silmapaistva koha haiguskindlustuse teostamise alal. Ka majanduslikult kuulub Rakvere haigekassa, võrreldes teistega, jõukamate hulka. See kõik on saanud võimalikuks kavakindla ja püsiva tegevussuuna tõttu.

10 aastat tagasi, 5. a. tegevusjuubeli puhul, korraldas haigekassa suurejoonelise tervishoidliku näituse, kino- ja udupiltide näitamisega ja tervishoidlike loengute seeriaga.

5 aastat tagasi, 10. a. tegevusjuubeli puhul, korraldas haigekassa suurejoonelise kontsertaktuse kassaliikmeile, arstidele ja teistele asjast huvitatuile. Osavõtt on alati olnud rohkevuline.

Ka tänane päev peaks olema Rakvere Ühishaigekassa liikmeskonnale rõõmuküllaseks päevaks, mitte vähem rõõmuküllaseks kui kaks eelpoolnimetatud juubelipäeva, kuna täna viibime haigekassa oma majas, oma lahedates ruumides.

Kui meie siiski tagasihoidlikult ja vaikselt haigekassa 15 tegevusaasta juubelipäeva täna vastu võtame, siis ei tohi tekkida arvamine, nagu oleksime meie, volinikud ja kassaliikmed, muutunud oma haigekassa vastu tuimemaks ja ükskõiksemaks. Seda mitte, vaid teatud määral on nukraks meeoleuks sootu teised põhjused.

Nimelt on muutunud meie haigekassa liikmeskonnale kohaliku jaoskonna tööinspeksiooni suhtumine. Meie jaoskonna uus tööinspektor on endale nähtavasti ülesandeks seadnud kinnituseti kaudu haigekassa poolt seniin kassaliikmete perekonnaliikmeile võimaldatavate ravivõimaluste ja toetusrahade kärpimise, ja seda praegusel ajal, millal Rakvere Ühishaigekassas valitseb jõuküllus ja võimaluste rohkus. Kahel viimasel kinnituseti koosolekul on tööinspektori poolt sellekohased ettepanekud tehtud. Need püüded on ilmselt vastolus ka haigekassa omavalitsuslike õigustega.

Õnneks omab meie ringkonna kinnituseti küllaldaselt rahulikku ja õiglast meeolekut. Ta ei aktsepteeri tööinspektori ettepanekuid ega poolda kassaliikmeskonna tervishoidlike olude halvendamist, mis haigekassale täiesti vastuvõtmatud on. Nii et seni on kassaliikmeskonna huvid kõigiti kaitstud.

Kuigi tööinspektori ettepanekud suures enamuses on kinnituseti koosolekul jäänud „hüüdjaks hääleks kõrvses“, siiski tekitavad juba need püüded kassaliikmeskonnas teatud meelekiidust ja pettumust tööinspektori suhtes.

Ma pean aga manitsema kõiki kassaliikmeid, eriti volinikke ja haigekassa juhatust, äärmisele üksmeelele ja solidaarsustundele. Siis suudame kõik reaktiooni püüded, ükskõik kust poolt nad ka tulevad, ära hoida. Ühtlasi peame aga olema targad ja mitte tõsiselt võtma mõnelt poolt avaldatud sõprusavaldusi.

Eesti Haigekassade Liidu XIV kongress.

Eesti Haigekassade Liidu kongress 22. ja 23. veebruaril 1936. a. Kristliku Noortemeeste Ühingu ruumides, Tallinnas, Lai t. 1.

Kongressi esimene päev, laupäeval, 22. veebruaril 1936. a.

1. Kongressi avamine.

Kongressi avas kell 10,35 homm. EHL juhatuse esimees K. L u k k märkides, et koos on põhikirjas nõutav arv esindajaid, seega kongress on otsusevõimeline.

2. Kongressi juhatuse, sekretariaadi ja mandaatkomisjoni valimine.

Kongressi juhatajaks valiti häälteenamusega M. T o o m — Tartu üldhaigekassast ja abijuhatajaks V. L u k s e p p — Rakvere Ühishaigekassast.

Juhatavad M. T o o m ja V. L u k s e p p.

Sekretäriks valiti ühel häälel P. P a a l — Viljandi Ühishaigekassast.

Tervitused.

Teedeministeeriumi töökaitses ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor J. S o n i n tervitas kongressi hra teedeministri ja töökaitses ja sotsiaalkindlustuse osakonna nimel.

Dir. J. S o n i n teatab, et töökaitses ametkond, hinnates K. L u k k'i kui Tartu üldhaigekassa kauaaegse asjaajaja tegevust, on pidanud tarviliseks mingisuguse autasu andmise. „Eesti Punane Rist on Teie (K. L u k k'i) tööd hinnanud ja on määranud Teile aumärgil“ Dir. J. S o n i n kinnitab K. L u k k'ile rinda aumärgi (2. j. 2. aste).

K. L u k k tänab, mainides, et kui tal oleks olnud ette teada, et teda hinnataiks aumärgiga, siis „uskuge, ma ei oleks ka rohkem teha võinud kui ma teinud olen.“

Töölisühingute Keskliidu nimel tervitab kongressi L. M e t s l a n g.

Mandaatkomisjoni valitakse

E. K e s k p a i k, R. S e r m a k ja J. R ä n d v e e.

3. Päevakorra kinnitamine.

V. L u k s e p p teatab, et tema referaat jääb ära, kuna vahepeal sotsiaalkindlustuse alal pole sündinud midagi uut.

Päevakord kinnitatakse selle muudatusega.

4. Haigekassade aruanded kohtadelt.

Aruannetega haigekassade tegevusest esinevad: N. A l e k s a n d r o v — Narva kalevivabriku haigekassa, H. L i l l — Narva Ühishaigekassa, A. M ü ü r s e p p — Narva linavabriku haigekassa, P. P a a l — Viljandi Ühishaigekassa, N. I v a s k — Võru-Petseri üldhaigekassa, F. K a u k s — Kohtla-Järve põlevkivikaevanduse haigekassa, J. V a l g — Sindi Ühishaigekassa, K. M a d d i s o n — Valga Ühishaigekassa, K. O e b i u s — Paide Ühishaigekassa, K. L u k k — Tartu Ühishaigekassa, K. P l u t u s — „Kütte-Jõu“ haigekassa.

Mandaatkomisjoni aruande

kannab ette E. K e s k p a i k.

Kongressist võtavad osa hääleõigusega:

- 1) Arnold Tilk — Narva linavabriku haigekassast,
- 2) Albert Müürisepp — Narva linavabriku haigekassast,
- 3) Nikolai Anderson — Pärnu Ühishaigekassast,
- 4) Jakob Kuller — Sindi Ühishaigekassast,
- 5) Mihkel Somson — Sindi Ühishaigekassast,
- 6) Nikolai Rosenstein — Paide Ühishaigekassast,
- 7) Otto Seppel — Paide Ühishaigekassast,
- 8) Nikolai Stamberg — Tartu üldhaigekassast,
- 9) Voldemar Luksepp — Rakvere Ühishaigekassast,
- 10) Mihkel Peterson — Rakvere Ühishaigekassast,
- 11) Erich Neuman — Tartu üldhaigekassast,
- 12) Mihkel Toom — Tartu üldhaigekassast,
- 13)

Karl Lukk — Tartu üldhaigekassast, 14) Arnold Laane — Tartu üldhaigekassast, 15) Karl Tralla — Tartu üldhaigekassast, 16) Oskar Koplus — Tartu üldhaigekassast, 17) K. Plutus — „Kütte-Jõu“ haigekassast, 18) Ilmar Rändvee — Pärnu ühishaigek., 19) Karl Tauts — Pärnu ühishaigekassast, 20) Feliks Kauks — Kohtla-Järve haigek., 21) August Allmann — Kohtla-Järve haigek., 22) Johannes Niggol — Valga üldhaigek., 23) Adolf Maurer — Narva kalevivabr. haigek., 24) Adolf Särg — Narva kalevivabr. haigek., 25) Aleksander Mägi — Narva üldhaigek., 26) Hans Lill — Narva üldhaigek., 27) Karl Käo — Narva üldhaigek., 28) Evald Kesipaik — Narva üldhaigek., 29) Theodor Jürgenson — Viljandi ühishaigek., 30) Paul Paal — Viljandi ühishaigek., 31) Konrad Madisson — Valga üldhaigek., 32) August Ermel — Võru-Petseri üldhaigek., 33) Karl Sermat — Võru-Petseri üldhaigek., 34) Erich Teras — Haapsalu ühishaigek., 35) Eduard Rosenberg — Balti Puuvillavabriku haigek., 36) Gunnar Tiits — Balti Puuvillavabriku haigekassast.

Sindi ühishaigekassa kahele esindajale — Jakob Kullerile ja Mihkel Somsonile — kes lubasid mandaadid esitada hiljem, andis kongress hääleõiguse.

Sõnaõigusega võtsid kongressist osa: 1) Jaan Valg — Sindi ühishaigek., 2) Karl Oebius — Paide ühishaigek., 3) Paul Arme — Paide ühishaigek., 4) N. Volkov — „Kütte-Jõu“ haigek., 5) Aleksander Jänes — Kohtla-Järve haigek., 6) Nikolai Aleksandrov — Narva kalevivabr. haigek., 7) Konstantin Jõgiste — Narva Kreenholmi haigek., 8) August Põlts — Narva Kreenholmi haigek., 9) Hugo Roose — Tartu üldhaigek., 10) Abel Kuusk — Tartu üldhaigek., 11) Aleksander Kleius — Balti Puuvillavabriku haigek., 12) Hugo Reiman — Riigi Statistika Keskbüroo, 13) dir. J. Sonin — teedeministeerium, 14) 1. jsk. tööinspektor Koppel — teedeministeerium, 15) 2. jsk. tööinspektor Volmer — teedeministeerium, 16) E. Töölisühing. Keskl. sekretär L. Metslang — Eesti Töölisüh. Keskliit, 17) H. Isküll — E. Töölisüh. abiesimees, 18) tööinspektor A. Veidenbaum — teedeministeerium, 19) vanem tööinspektor J. Põllupüü — teedemin., 20) H. Soilts — Tallinna Ühine Haigekassa, 21) A. Roode — Tallinna Ühine Haigekassa, 22) Nikolai Ivask — Võru-Petseri üldhaigek., 23) L. Johanson — EHL sekretär, 24) A. Jaanus — Tallinna Ühise Haigek. juhatuse liige, 25) tööinspektor Roode — teedeminist., 26) J. Mikhelson — E. Töölisüh. Keskl., 27) A. Kruuk — Tall. ühise Haigekassa ametnik.

5. Aruanded EHLiidu tegevusest ja 1935. a. aruannete kinnitamine.

EHLiidu sekretär L. Johanson teatab, et EHL 1935. a. aruanded on liitu kuuluvaile haigekassadele kätte saadetud.

L. Johanson annab ülevaate liidu tegevusest, käsitledes ka tööinspeksiooni tegevust ja raskusi, millega haigekassadel tuleb võidelda.

Läbirääkimistel võtavad sõna J. Sonin, N. Anderson, N. Aleksandrov, vanem

tööinspektor J. Põllupüü, M. Toom, L. Metslang, K. Oebius, H. Lill, A. Laane ja teised.

Peale referendi L. Johanson'i lõppsõna kinnitati ühel häälel 1935. a. aruanded:

- 1) EHLiidu arvete läbikäik ja seis 1935. a.
- 2) EHL tegevuskapitali arve 1935. a.
- 3) EHL ajakirja „Töö ja Tervise“ arve 1935. a.
- 4) Kirjastuse arve 1935. a.

OTSUSED.

Ühel häälel võetakse vastu järgmised resolutsioonid:

I.

L. Johanson'i ettepanek: EHL leiab, et haigekassadele toob suuri raskusi asjaolu, et tööstusettevõtteis ei täideta tervishoiu nõudeid, rikutakse töökaitses ja sotsiaalkindlustuse seadusi ja varjatakse haigekassa makse. Selle vastu tuleb võidelda: neil asutustel ja ametnikel, kellele see vastavate seadustega on tehtud ülesandeks.

II.

Eesti Haigekassade Liidu XIV kongress kõrdb oma eelmistel kongressidel tehtud otsust:

Kongress tunnistab tarviliseks esimeses järjekorras invaliidisuse ja vanaduse, leskede ja vaestelaste kindlustamise seaduse maksmapaneku ühes kutsahaiguste vastu kindlustamisega.

Kongress peab tarviliseks haiguskindlustuse laiendamise kõigi palgategenijate ja palgatööliste kohta haigekassaosaliste täielise omavalitsusega haigekassades. Kongress on kategooriliselt haigekassades bürokraatide-direktorite ametissepaneku vastu.

6. Liidu 1936. aasta liikmemaksu kindlaksmääramine ja 1936. aasta eelarve kinnitamine.

Seletusi eelarvete kohta annab L. Johanson. Eelarved kinnitatakse ühel häälel.

Tulude ja kulude eelarve on tasakaalus Kr. 3670.—.

„Töö ja Tervise“ eelarve on tasakaalus Kr. 2560.—.

Ühes eelarvetega võetakse vastu järgmised otsused:

I.

1) Eesti Haigekassade Liidu 1936. a. liikmemaks jätta endiseks, see on — määrata ½% (pool protsenti) liitunud haigekassade osaliste ja juuremaksude sissetulekuist. Liikmemaks tasuda I poolaasta eest 1. aprilliks, II poolaasta eest — 1. oktoobriks 1936. a.

2) Vastavalt liidu põhikirja § 34-le määrab kongress juhatuse liikmeile ja vastavalt § 43-le revisjonikomisjoni liikmeile:

Päevaraha Kr. 4.— (koosoleku pealt).
Viidetud tööaja tasu Kr. 3.— (koosoleku tasu).

Sõiduraha tasutakse 3. klassi tariifi järgi. Samad tasunormid on maksvad igasuguste komandeerimiste kohta.

II.

Loengute tasunormid jätta endiseks (1934. aasta tasunormid).

See on:

Loengute kuludest tasuvad haigekassad:
a) ruumide kulud, b) kuulutuste (reklaami) kulud, c) muretsevad loa d) tasuvad kulud, mis ületavad liidu kanda võetud normid.

EHL tasub:

a) loengu honorari — 3 kr. tund, b) oma poolt saadetud lektori sõidukulud 3. klassi tariifi järgi, c) oma poolt saadetud lektori päevaraha 4 krooni.

III.

Kuukirja „Töö ja Tervise“ väljaandmist jätkata ka siis, kui mõni või kõik toetused jäävad ära. Kulud katta siis kõik EHLiidu summadest.

Haigekassadel ja nende tegelasil tuleb kõigiti tegutseda kuukirja levitamiseks.

IV.

Kui tegevuskapital ei kata väljaminekuid, siis kaetakse need tagavarakapitali arvele kantud tuludest.

V.

Kuni uue eelarve vastuvõtmiseni on liidu juhatusel õigus kasutada väljaminekuist $\frac{1}{12}$ kuus.

VI.

Ed. Mühlbergi asjus tekkivad kulud kaetakse neist summadest, mis on Ed. Mühlbergi käes.

Esimesel päeval lõppes koosolek kell 15.40 pärast lõunat.

Kongressi teine päev, pühapäev, 23. veebruar 1936. a.

Algus kl. 10.35 h.

Juhatavad M. Toom ja V. Luksepp.

7. Valimised põhikirja järgi.

EHL juhatuse liikmeiks valitakse viis liiget:

1) Karl Lukk — Tartu Üldhaigekassast, 31 häält poolt,

2) Voldemar Luksepp — Rakvere Ühishaigekassast, 21 häält poolt,

3) Felix Kauks — Kohtla-Järve haigekassast, 20 häält poolt,

4) Eduard Rosenberg — Balti Puuvabr. haigek., 17 häält poolt,

5) Aleksander Mägi — Narva Üldhaigekassast, 15 häält poolt.

EHL juhatuse liikmete asemikeks valitakse:

1) Adolf Maurer — Narva kalevivabriku haigek., 19 häält poolt,

2) Ilmar Rändvee — Pärnu Ühishaigekassast, 18 häält poolt,

3) Albert Müürisepp — Narva linavabriku haigek., 16 häält poolt,

4) Gunnar Tiits — Balti Puuvillavabriku haigekassast, 14 häält poolt,

5) Hans Lill — Narva Üldhaigekassast, 11 häält poolt.

Revisjonikomisjoni valitakse 3 liiget:

1) Evald Keskpaik — Narva Üldhaigekassast, 17 häält poolt,

2) Paul Paal — Viljandi Ühishaigekassast, 14 häält poolt,

Mihkel Veeberg †

Türi suri 7. veebr. endine Türi haigekassa asjaajaja Mihkel Veeberg 48 a. vanaduses. Türi ja Paide haigekassade ühendamise järele oli M. Veeberg haigekassa esindajaks Türi.

Viimasel ajal märgati tema juures närvlikkust ja haiglast olekut.

Surm oli äkiline.

Kadunut jäi leinama abikaasa ja täisealine tütar.

3) Erich Neuman — Tartu Üldhaigekassast, 12 häält poolt.

Revisjonikomisjoni liigete asemikeks valiti järgmises järjekorras kõik 16 häälega poolt:

1) Arnold Tilk — Narva linavabriku haigekassast,

2) Oskar Koplus — Tartu Üldhaigekassast,

3) Adolf Särg — Narva kalevivabriku haigekassast.

8. Järelevalve haiguskindlustuse seaduses.

Refereeris L. Johanson.

Pärast läbirääkimisi võeti vastu järgmine otsus:

EHL kongress tunnistab tarviliseks, et tööinspeksioon korraldataks ümber ja koosseisu täiendataks nii, et tööinspeksioon suudaks teostada tarviliselt töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduse järelevalvet ka tööstusettevõtteis.

9. Kongressil algatatud küsimused.

Võetakse vastu järgmised sooviavaldused:

I.

A. Allmanni ettepanek: Haigekassade Liidu juhatusele antakse hankida ministri eeskirju tööinspektoreile töökaitse ja haiguskindlustuse seaduste käsitlemise ja tülisajade lahendamise tegeliku käigu kohta, kui

need pole salajased, ning teeb need teatavaks haigekassa tegelasile.

II.

M. Somsoni ettepanek: Tulevasele liidu

juhtusele teha kohuseks astuda samme, et võetaks apteekide (kinniste) asutamise loa saamiseks anvesse endise 5.000 liikme asemel 2.000 ühes perekonnaliikmetega.

Kongress lõpeb kell 14.

V. Luksepp 15 aastat Rakvere Ühishaigekassa teenistuses.

1. märtsil 1936. a. möödus Rakvere Ühishaigekassa asutaja ja asjaajaja V. Luksepa 15-aastase teenistuse juubelipäev.

Olen kümnepäevast aastat Rakvere haigekassa juhatuses esimehena Luksepaga ühes töötanud. Kassaliikmena tunnen teda 15 aastat, s. o. Rakvere haigekassa loomisest saadik.

Lüüaldamata võin kinnitada, et V. Luksepp kuulub nende väheste ametnike hulka, kes oma kohustusi täidavad suure hoole, asjatundlikkuse ja armastusega.

15 a. jooksul on V. Luksepp väga palju ühendusi haigekassa majapidamise otstarbekohasema korraldamise alal läbi viinud ja sel alal silmapaistvaid tulemusi saavutanud. Rakvere Ühishaigekassa on üks neist vähesest, kes kassaliikmete ravimise alal on saavutanud tulude-kulude tasakaalu, mille tulemuseks haigeil ja perekonnariikastel kassaliikmetel on suured toetusrahad normid ja perekonnaliikmete ravivõimalused on lüüalatuselised. Selle juures pole Rakvere haigekassa kassaliikmete ravivõimalused mitte halvemad kui mujal suuruselt samasugustes haigekassades.

V. Luksepa tugevaimaks küljeks tuleb lugeda haigusstatistikat, mis tal Rakvere haigekassa asjaajamises on viimse peensuseni välja arendatud.

V. Luksepa eriliseks iseloomu omaduseks on ta otskoheus ja julge seisukohtadega esinemine, mille juures puudub igasugune kaldumus mehkeldamiseks ja „sabaliputamiseks“.

Selle tõttu leidub V. Luksepal ka vastu-seid, kes teda hästi ei salli. Kuid ega tal seepärast sõpradest ja poolehoidjatest puudust ole. Valimistel on tal ikka oma 2/3 hääli kindlustatud, ja seda mitte ükski Rakveres, sest ta püsib kestvalt aastaid Haigekassade Liidu juhatuses, Kindlustusnõukogus ja -ametis. Ja need 2/3 on juba kindlad ja ustavad sõbrad.

Ma ei tea täpselt V. Luksepa eluga, kuid pean süüsi märkima, et 15 aastat on tema kallal omaajaga tööd teinud. Tundub, et on nagu vähenenud omaaegne rõõmus meeleolu ja tujuküllus, ja seda criti viimasel ajal.

Töötahet ja -võimet ning meelekindlust omab V. Luksepp praegusel ajal rohkem kui kunagi varem, mida soovime temale kestvalt tulevikuks.

Soovin Rakvere Ühishaigekassa liikmeskonnale meie lugupeetud juubilarile head ja õnnelikast tulevikku.

Rakvere Ühishaigekassa juhatuses esimees

J. Aboh.

Haigekassade tegevusest.

Rakvere Ühishaigekassa volinike peakoosolek 1. märtsil 1936. a. Rakveres, Vabaduse t. 10 (haigekassa majas).

33 volinikust oli ilmunud 19, seega oli põhikirja § 66 kohaselt kvorum koos ja koosolek otsusevõimeline.

Rakvere Ühishaigekassa 15 a. juubelipäeva puhul haigekassa juhatuses esimees Johannes Aboh pöördus volinike poole avakõnega, mille avaldame eraldi.

Koosoleku juhatajaks valiti volinik Joh. Aboh ja protokollkirjutajaks volinik Gerda Horn, mõlemad ühel häälel.

Haigekassa 1935. a. aruande kinnitamine. Võeti elavalt sõna. Leiti, et soovitatav oleks, kui ka töövõimelised haiged saaksid rohud apteekidest haigekassa arvel, kuna väikese teenistuse juures oma rahaga rohu lunastamine on raskustega seotud; perekonnaliikmete ravivõimalused peaksid olema lähedamad, jne.

Aruandega seoses otsustati ühel häälel haigekassa maja küttekuludest Kr. 137,67 lugeda, maja kuivatamise vajadusest tingituna, ehituskulude liiki kuuluvaks ja nimetatud summa võrra suurendada 1936. a. eelarves ettenähtud küttekrediiti.

Haigekassa juhatus tegi peakoosolekule teatavaks, et niipea kui on selgunud enam-vähem ligilähedalt maja eksploatatsiooniga seoses olevad kulud, võetakse üürinormid revideerimisele.

Haigekassa on tegevusaasta lõpetanud Kr. 3481,92 ülejäägiga. Pealeselle on lootuseta võlgu kustutatud Kr. 498,05. Haigekassa võlgadeta varanduse seis 1. jaan. 1936. a. Kr. 34.353,65. Ravikapitali arvel on saavutatud jälle tulude-kulude tasakaal, nii et aasta lõpuks on isegi väike ülejääk — Kr. 573,87. Haigekassa maja, mille ehitusega jõuti lõpule aruandeaasta juulikuus keskpaiku,

läks maksma ühes kõigi lisatöödega Kr. 39.501,33. Sellele juure arvates ehituskruundi hinna Kr. 2.819,25 on haigekassa kinnisvaras-se investeeritud kogusummas Kr. 42.320,58.

Kinnisvarade soetamisega seoses tekkinud võlgade kogusumma 31. dets. 1935. a. on Kr. 19.865,32, nii et Kr. 22.455,26 kinnisvarade väärtusest on võlgadega koormamata. Pealeselle on haigekassa tagavararakapitali seisu ja tähtajata võlgade kindlustamiseks sularaha kassas, pangas ja väärtpapereis kokku Kr. 6.618,86.

1935. a. aruanne, mis revisjonikomisjoni poolt läbi vaadatud ja õigeks tunnustatud, leidis volinike peakoosoleku poolt kinnitamist ühel häälel.

Haigekassa juhatuse liikmete valimine. Valimised toimetati salajaselt sedeliltega. Hääletelgejaks valiti ühel häälel Joh. Kommel, Joh. Kello ja E. Talli.

Haigekassa juhatuse liikmeiks valiti: Peterson, Mühkel — „Ühistrükkikoda Rakveres“ (endine), Müürsepp, Paul — Rakvere Piimaühing (uus), Aboh, Johannes — J. Kingo peeglitööstus ja tislერიკი (endine), Otsmann, Eduard — Viru Aj. Maavalitsus (endine), Mikone, Johannes — Lauahoov A. Ancker (endine).

Revisjonikomisjoni liikmeiks valiti: Senner, Rudolf — O.-ü. „Viru“ tärklisevabrik, Jõhvi (endine), Kübar, Aleksander — M. E. Oil Syndicate Limited (endine), Loorits, Karl — Väike-Maarja Piimaühing (endine).

Kinnis- ja vallasvararakapitali täiendamine. Juhatus eettepanekul peakoosolek otsustas ühel häälel täiendada kinnis- ja vallasvararakapitali seisu Kr. 2500.— võrra tegevuskapitali arvelt ülekandmise teel. Kui tegevuskapitali arvel selleks summasid ei peaks jätkuma, siis täiendada nimetatud arvet tagavararakapitali arvelt ülekandmise teel, mille juures tuleb silmas pida, et tagavararakapitali arve seis ei lange alla T. T. S. § 334 ettenähtud alammäära.

Haigekassa 15-a. tegevuse ülevaade. Ülevaatega esines V. Luksepp, kes kasutas ettekande selgituseks diagramme. Pealeselle kõneleja võrdles Rakvere ühishaigekassa toetusrahade norme Tartu ja Viljandi haigekassade toetusrahade normidega. Ettekanne võeti teadmiseks.

Eesti Haigekassade Liidu sekretäri L. Johansonini referaat „Haigekassade päevaküsimusi“ kuulati ära.

Koosolekul algatatud küsimused. Üh. „Puumassi“ saeveski volinik J. Rebas tegi teatavaks oma kaastöölise soovivaalduse, et haigekassa korraldaks neile arstiabi samadel alustel nagu Rakvere linnas asuvaile kassaliikmeile. Selle küsimuse lahendamine jäeti haigekassa juhatuse hooleks.

Juhataja lõpetas koosoleku kell 14.30.

Rakvere Ühishaigekassa 15 a. juubeli puhul avati haigekassa ruumides 1. märtsil s. a. tervishoiu näitus.

Väljapanekuis leiavad käsitlemist piimahügieeni ja töötervishoid. Väljapanekud on ko-

hale toodud Eesti Tervishoiu Muuseumist — Tartust.

Pääs näitusele on võimaldatud kõikidele tasuta. Kui külastajate arv peaks osutama rohkearvuliseks, siis uuendab haigekassa aegajalt väljapanekuid teistelt tervishoiu aladelt ja näitus kestab pikemat aega.

— **Loengud sotsiaalkindlustuse üle.** EHL sekretär L. Johanson kõneles pühap., 1. märtsil, Rakvere ühishaigekassa peakoosolekul „Sotsiaalkindlustuse päevaküsimustest“ ja teisip., 3. märtsil s. a., kell 8— $\frac{1}{2}$ 10 õh. Türiil „Vanade, töövõimetute, leskede ja vaestelaste kindlustamisest“. Kuulajaid oli üle 100. Türiil oli varem kutseühingus vaevalt paarkümmeend töölist, nüüd ulatub see arv juba 100 ligi.

Tallinna haiglad tulvil haigeid.

Päevakorral ühishaigekassa haigla laiendamine.

Tallinna arstikond ja haiglate juhatajad on tõsiselt mures ruumikitsikuse pärast pealinnas haiglais. Praegu on Tallinnas olukord säärane, et linnas on nimepidi küll viis haiglat ja pealeselle veel kaitsevää haigla, kuid iga üksiku haige haiglasse paigutamine on seotud suurte raskustega ruumipuuduse pärast kohalikes haiglais, sest kõik haiglad on praegu täis haigeid ja peaaegu kõigis neis on vähemalt kümnekond haiget üle ettenähtud normi.

Arstide arvates vajab Tallinn siin kiiret abi, sest vastasel korral võib kriis selles asjas minna hoopis tõsiseks. Juba praegugi olevat Tallinn sellases seisukorras, et kui peaks tekkinud äkiline vajadus kümnekonna või rohkema haige haiglasse paigutamiseks, siis puudub selleks igasugune võimalus.

Kuuldavasti olevat Tallinna ühishaigekassa, välja minnes sellest seisukorrast, otsustanud asuda oma haigla laiendamisele. Nimelt on tekkinud kavatsus praeguse haigla kaks alumist korda voodite alla võtta ja praegu seal asuvad asutused mujale ümber paigutada, milleks tahetavat ehitada vastavad kõrvalruumid; kui vastav maa-ala leitakse, kavatsetatavat ehitusega juba varsti algust teha. Praegu on Tallinnas nelja haigla kohta umbes 800—900 voodit.

Arvamine, et praegune haiglakriis on ajutine, mis võib-olla on tingitud ilmastiiku sagedasest muutlikkusest, ei pidavat arstide arvates paika. — Olevat möödas need ajad, kus rahvas püüdis haiget kodus ravida. Ajajooksul on jõutud arusaamisele, et kodune ravimine ei ole siiski otstarbekohane. Kodus puuduvad vastavad arstimisvahendid ning haige korralik ravimine seal on raske. Kaminevat kodus ravimine tihti kallimaks kui ravimine haiglas, kus on kasutada igasugused moodsad arstimisvahendid ja alatine arstiabi on käepärast.

„Vaba Maa“.

Sindi haigekassa ehitab maja.

Sindi vabrikku haigekassa on otsustanud endale maja ehitada käesoleval aastal. Haigekassa maja platsiks on ostetud oma krunt Sindi raudteejaama läheduses. Maja ehitamiseks on otsustatud võtta haigekassa tagavararakapi-

talist 12.000 krooni. Uus ehitus tahetakse katuse alla viia käesoleva aasta sügiseks. Ehitatavas haigekassa majas on plaani järgi ette nähtud järgmisi ruume: 2 kabinetti arstidele haigete vastuvõtuks, 1 hambaarsti kabinett, 2 ambulantsituba vooditega esialgsetele haigetele, kes ei kannata kohe transportimist Pärnu või Tartu, kantseleiruumid, haigekassa volinike koosoleku tuba ja majahoidja korter.

„Vaba Maa“.

Veeühingutele uus haigekassa.

Teatavasti on Kuressaare Ühishaigekassa

poolt väljendatud ammugi soovi, et veeühingute töölisi mitte arvata haigekassa alla, mis haigekassale tegevat ainult liigseid kulutusi ja juuremaksimi. Nüüd on veeühingu juhatuste tegelaste seast kerkinud üles uue, ainult veeühingute töölise jaoks, haigekassa loomise mõte. Peale selle v.-ü. juhatused loodavad ka väiksemate maksudega haiguskindlustuse alal toime tulla kui praegu. Lähemal ajal ongi oodata vastavat nõupidamist veeühingute haigekassa asutamise eeltööde teostamiseks.

„Meie Maa“.

Sotsiaalkindlustus.

Sotsiaalkindlustus N. Venes.

Viimase 9 aasta jooksul on N. Vene sotsiaalkindlustuse eelarve kasvanud 10-kordseks ja on 1936. a. 8 miljardit rubla suur. Sellest fondist peegeldub SSSR töölise ja teenijate arvu ja ka nende töötasu pidev tõus. 1929. a. oli SSSR töölisi ja teenijaid 10,9 miljonit inimest ja ühe kindlustatu kohta tuli aastas keskmiselt sotsiaalkindlustuse kulusid 121 rubla. Käesoleval aastal on töölise ja teenijate arv 26 miljonit inimest, iga kindlustatu kohta on sotsiaalkindlustuse kulusid 311 rubla.

1936. a. ei kasva mitte ainult töövõimetuse pensionide kulud, vaid eriti sotsiaalse abistamise väljaarendamiseks tarvitavad krediidid, nagu rasedate ja sünnitajate, lasteaedade ja söimede, profiilaktika ja dispanserisatsiooni, ehituse ja puhkekodude, sanatooriumide, kuurortide, füüsilise kultuuri jne. kulud. Töötuid pole, seepärast puuduvad eelarvest ka nende toetamise summad.

Ajutise töövõimetuse puhul abistamise summad on aastatega vähenenud. Traumatism, vigastuste ja õnnetusjuhtumite arv oli 1934. a. mustas metallurgias 40 prots. madalam kui vanades ettevõtetes. Surevus on vähenenud ja inimeste keskmine eluiga on pikenenud.

Õigus abiraha peale, ükskõik, kas haigus oli uus või vana. Riigikohtu põhimõtteline otsus.

Tselluloosivabr. väravavaht Jaan Mäll esitas 1933. a. Tallinna Ühise Haigekassa vastu nõude 172.20 kr. suuruses summas, selatades järgmist: Tema kui Tallinna Ühise Haigekassa liige oli 10. oktoobril haigestunud. Haigekassa arsti poolt vabastati ta töölt 10. okt. 1932. ja pärast 18. jaanuari 1933. a. veel 10 päevaks. Alates 21. oktoobrist 1932. a. kuni 18. jaanuarini 1933. a. viibis Mäll Tartu haigemajas. Kokku oli ta haige 95 tööpäeva. Haigekassa olevat kohustatud temale tasuma haiguse päevade eest $\frac{2}{3}$ päevapalka, summas kr. 155.80. Peale selle veel 10 puhkepäeva eest 16.40 kr.

Rahukohtunik rahuldab Jaan Mälli nõude. Selle otsuse peale kaebas edasi Tallinna Ühise Haigekassa volinik. Rahukogu tühistas eelmise otsuse põhjustel, et Mälli haigus, mille eest viimane haigekassalt raha nõuab, olevat tekkinud juba 16. detsembril 1931. a. aset leidnud

õnnetusjuhtumi tagajärjel. Seega olevat tegemist haiguse halvenemise, mitte aga uue haigusega. Selle õnnetusjuhtumi tõttu oli nõudja töölt ära üle 13 nädala. Tööstusl. töö seaduse põhjal on aga haigekassa kohustatud õnnetusjuhtumi tagajärjel tekkinud vigastuse korral abiraha maksma ainult 13 nädala jooksul, kuna pärast seda tekib haigel juba vahetõttu kindlustusühisusega.

Rahukogu otsuse peale esitas Jaan Mäll riigikohtule kass.kaebuse, milles ta muuseas lõi ette: „Juhul, kui asuda rahukogu seisukohale, tekib olukord, kus töölisel, kes on viga saanud, ei ole hiljem, kui ta tööle asub ja haigestub ning haigus on tingitud varemast õnnetusjuhtumist, kuskilt õigust abiraha ega arstiabi nõuda. Säärane vahetõttu on aga vastolus seadusega.“

Samale seisukohale asus ka riigikohus, selles muuseas:

Kõigepealt oleks täiesti anormaalne niisugune olukord, et tööline, kes on haigekassa liige, haigestumise puhul ei saaks üldse abiraha. Abiraha saamise põhjuseks on haigus või õnnetuse läbi tekkinud vigastus. Seadus ei tunnegi niisugust haigust, mis on tingitud õnnetusjuhtumist. Küll aga kõneleb seadus ainult haigusest ja vigastusest. Vigastusega võib koos käia haigus, kuid siis on ikka tegemist vigastusega. On aga kassaliige-tööline haigestunud, siis saab ta abiraha kui haige, ja on tähtsusetu asjaolu, mis oli haiguse põhjuseks, kas kord aset leidnud õnnetusjuhtum või mõni teine põhjus.

Seepärast riigikohus otsustas Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse tühistada ja asja anda uueks otsustamiseks.

Püütakse pürata õnnetusjuhtumite arvu.

Viimasel ajal on tööde juures juhtunud õnnetuste arv kasvanud, mille tõttu kindlustusühisusel ei jätku vigasaanud töölisele toetuse maksmiseks jooksvast sissetulekuist.

Ühistegeliste ja omavalitsusasutuste ettevõtete töölise kindlustusühisus on pöördunud pikema kirjaga omavalitsuste, nende seas ka Viljandi maa- ja linnavalitsuse, poole, milles ta selgitab mõningaid küsimusi kindlustamise alal.

Kirjas tähendatakse, et tasumaksmise nõudmised on aasta-aastalt suurenenud ja praegu jooksvad sissetulekud ei kata enam neid summasid, mis on tarvis töölistele välja maksta õnnetuste läbi tekkinud vigastuste eest. Selleks on tulnud asuda tagavarakapitali kallale, kuid tagavarakapital pole lõpmatu allikas. Seisukorra tasakaalustamiseks on ainsaks abinõuks tarjifide tõstmise või siis püüded katsuda vähendada õnnetuste arvu, mille tõttu väheneksid loomulikult ka tööliste maksetavad toetussummad.

Selleks, et vähendada õnnetuste arvu, tuleb esimeses järjekorras täiendada tööde juures olevaid kaitseseadeldisi. Edasi tuleb piinlikult valvata selle järele, et töö juure ei lastaks isikuid, kes on viinastunud olekus, ning samuti tuleb keelduda töö juures alkoholsete jookide tarvitamine. Eriti sel juhul, kui töölised koos tööjuhatajaga tarvitavad alkoholi, on tegemist hüdaohhtliku toiminguga, sest kui viinastunud tööliste järele valvab ka viinastunud tööjuhataja, on igasugused õnnetused kergesti võimalikud.

Statistiliselt on tehtud kindlaks, et õnnetusi juhtub enam ajutise iseloomuga töödel kui kindlatel töödel. Osaliselt on see muidugi seletatav asjaoluga, et ajutise iseloomuga töödel on töölised vähem kvalifitseeritud kui püsivatel töödel. Kuid tuleb ette ka juhtumeid, et ajutiste tööde lõppedes töölised ise endile tekitavad mõne väikeste vigastuse, et sel teel saada toetust edasi. Sest mitte alati ei õnnestu töölisel ajutise töö lõppedes saada endale uut kohta ja kindlustada seega ülalpidamist tulevikuks. Et sääraseid nähtusi vältida, tuleb omavalitsustel enam valvata sellaste vigastuste üle. Omavalitsuste poolt antakse vigastuste saanud töölistele välja eriline „punane kaart“, mille järgi ta siis ühinguks saab toetust. Säärase punaste kaartide väljaandmisel tuleb olla ettevaatlikum ning enne seda põhjalikumalt selgitada, kuidas töölisel vigastus tekkis ja kas ikka tõesti on tegemist tõsise õnnetusega. Selleks soovitatakse soetada erilised usaldusarstid, kes siis vigastuse iseloomu ning tõsiduse määraksid kindlaks.

„Sakala“, 15. I. 1936.

— Sotsiaalkindlustusasutuste omavalitsus Jugoslaavias kaotati diktatuuri võimulepääsul. Läänud aasta lõpul asuti uuesti sotsiaalkindlustuse asutustes omavalitsuste sisseseadmisele.

Ka Austrias kaotati 1934. a. sotsiaalkindlustuskassades omavalitsus. Nüüd on jõudnud ka Austria diktaatorid äratundmisele, et sotsiaalkindlustuskassade omavalitsus on otstarbekohane. Kassad saavad omavalitsuse tagasi.

— Põllutöölise õnnetuskindlustuse seaduse kohta avaldame ülevaate ühes järgmises numbris.

— Väikekäitisi õnnetuskindlustuse seaduse alla arvas kindlustusnõukogu viimane koosolek 190. Neis käitistes on töölisi 1—4.

Need käitised kuuluvad 5 tööstusalasse: 1) murrud ja kaevandused, 2) mineraalide ümbertöötamine, 3) metallitööstus, 4) keemiatööstus, 5) nahatööstus.

Suurema tööliste arvuga käitised kuulusid juba varem kindlustusseaduse alla.

Väikekäitistele õnnetuskindlustuse laiendamist jatkatakse.

Haiguskindlustuse seaduse alla on väikekäitised juba arvanud.

Sadamatöölised tahavad haigekassat.

Sadamatöölised on esitanud riigivanemale märgukirja, milles avaldatakse soovi, et pandaks dekreediga maksta sadamatöölise kohta käiv korraldus haigekassade loomiseks. Töölised soovivad, et haigekassa loodaks ühistel alustel tööstustöölistega. Töölised ise maksaksid kassasse oma palgast 2 protsenti ja tööandjad 4 protsenti, milleks viimased on annud kirjaliku nõusoleku. Haigekassa peaks alustama tööd juba 1. märtsil käesoleval aastal.

Sadamatöölise haigekassa vajadust on tunnustanud senistel läbirääkimistel nii riigivanem kui ka siseminister. Asjale teeb aimult takistusi praegu kehtiv haigekassade seadus. Sadamatöölise haigekassa üldise seaduse alla viimisel tuleks seadus ümber töötada, kuna sadamatöölised töötavad erilistes tingimustes — tükitööl, kord ühe, kord teise tööandja juures.

„Uus Eesti“.

Töökaitse.

Meistrite ja õppinud tööliste eksamite kord on avaldatud „Riigi Teatajas“ nr. 5, 1936. a.

Meistri ja õppinud tööliste eksamid korraldatakse töösuskusameti ees viimase täiendatud koosseisus.

Õppinud tööliste eksameid peetakse kolm korda aastas — algusega jaanuaris, mais ja septembris; meistrieksameid kaks korda — algusega jaanuaris ja septembris. Nõukogu võib lubada ka täiendavaid eksamitähapäevi. Eksami alguse aeg tehakse teatavaks ajalehes.

Eksamile tulijad teatavad kirjalikult oma soovist, tööstusõpilased käitise juhataja kaudu, töösuskusametile hiljemalt kaks nädalat enne eksamite algust.

Tasuda tuleb meistrieksami eest 35 kr. ja õppinud tööliste eksami eest 10 kr. Eesti Panka või selle osakonda. Ühekordse eksamitasu eest on lubatud õiendada eksamit kaks korda.

Küsimusest edaspidi pikemalt.

— Kinnitussnõukogu koosseisu muudeti riigivanema dekreediga 25. veebr. 1936. a., RT. nr. 16—1936, täiendades koosseisu arstidekoja esindajaga.

— 8-tunniline tööpäev pandi Kreekas maksmaks läinud aastal.

— 40-tunniline töönädal on teostamisel Austraalias.

— Lastetöö piiramist Jaapanis nõutakse.

— Vabrikuseadused pannakse maksma ka Hiinas ja Indias.

— Ehitustööl tööaega 8 tunniga piiratakse ka Belgias.

— Uute tööliskorterite ehitamist elustatakse Rootsis, et parandada korteriolusid ja võimaldada tööliste tööd.

— Tööliskoja ehitusest ja valimisviisist kirjutab „Uus Eesti“: „... on territoriaalse põhimõtte rakendamine tööliskoja loomisel veelgi tarvilikum. Sellekohaselt on mõeldav, et valimisõiguslikud töölised iga sektsiooni järgi kuuluvad vastavasse valimis- ja tegevuspiirkonda, millised määrab kindlaks vabariigi valitsus. Vastava piirkonna töölised, kelle nimekirju peetakse omavalitsustes, valivad otseselt ja salajaselt oma esinduskogu (tööliskogu), kellel tööliskoja raamides oma

kindlad ülesanded ja korraldus. Valimine peaks olema lubatud ka kirjalikult, kuid ilma margikuluta. Valitavad peaksid vastama teatud nõuetele, nagu see juba olemas näiteks tööstuslike kätiste tööliskonna asutustes. Vastavate tööliskogude poolt valitud esinajad moodustavad tööliskojas oma sektsiooni, samuti tööliskoja seaduses ettenähtud ülesannete ning korraldusega, kuna tööliskoja täiskogu koosneks koja sektsioonide kõigist liikmetest.

Niisugune tööliskoja esitus ja valimisviis ei sünnita sugugi rohkem tehnilisi raskusi kui üldine otsene valimine või ehitamine ametiühingutele. Küll aga annab see viis paremusi tööliskoja tegelikus töös ning koja organite komplekteerimisel ja seob kogu Eesti töölistepere kõige lähemalt oma koja ülesannetega ning tegevusega. „Uus Eesti“.

Tervishoid.

— Pika ea maa. Eriti pikk iga on Abhaasia elanikel. Siin leidub inimesi, kes on üle 150 a. vanad; küllaldaselt on neid, kes on üle 100 a. vanad.

— Surevus Moskvast on langenud 1935. a. võrreldes 1934. a. 16½ protsendi võrra ja võrreldes 1913. aastaga kahekordselt. Aastajooksul on tõusnud sündivus 18%. Läänud aastal sõlmiti Moskvast 56555 abielu, seega 11874 enam kui eelmisel aastal. 1. veebruaril 1936. a. oli Moskvast elanikke 3 572 300.

— Spordile N. Venes pannakse erilist rõhku, 1935. a. asutati 15.000 kehakultuuri ringi, 300.000 liikmega. Kolhoosides on 18.000 spordiplatsi, üle 2000 jalgpalli- ja 11.000 volleyballi komandot.

— Töölise keskmine sissetulek Moskvast suurenes 1935. a. võrreldes eelmisega 20%, liha tarvitamine töölisperekonna kohta tõusis 19%, kala — 13%, või — 16%, piima — 33% ja munade tarvitamine 30%.

Mitmesugust.

— Kas lahutatud mehi ja naisi võib kirjalikult laulatada, seda küsimust on kaalutud usuteadlaste konverentsil. Säärase küsimuse ülestõstmine näib olevat kunstlik ja ülearune. Kuigi kiriku õigused on viimasel ajal suurenenud, ei saa ju ometi keskaegseid olusid enam tagasi.

Kui lahutatud mehi ja naisi ei laulatata, siis elavad nad ilma selletagi. Abieluks registreeritakse ja sellega on leping sõlmitud, mis sisaldab ka lastele kaitse.

— Karskuskongress Tallinnas. Karskus-

liidu keskoimkonna viimasel koosolekul otsustati eeloleval suvel kavatsatud karskuskongress pidada Tallinnas 13. ja 14. juunil. Laupäeval, 13. juunil, oleks liidu asemike kogu koosolek ja kongressi avaõhtu, pühapäeval aga kujunekse kongressi tööpäevaks.

— Arstidekoda sai esindaja kindlustusnõukogusse. 25. veebruaril s. a. täiendati riigivanema tekkediga kindlustusnõukogu koosseisu arstidekoja esindajaga.

— Avalikke raamatukogusid Eestis oli 1934/35. a. 714, neis raamatuid 745.162.

SISU: 1) Missugune õhu temperatuur peab olema töökodades — *Dr. M. Püüman*. 2) Uusimaid vingugaasi määramise viise tehnikas ja elus — *A. Kimmel*. 3) Ametiühingud ja kollektiivlepingud — *J. Mihkelson*. 4) Noortööliste sotsiaalne olemus — *J. R.* 5) Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse päevaküsimusi — *L. Johanson*. 6) Trükitööliste puhkekodu — *A. Offenbach*. 7) Kohtla-Järve töö- ja tervishoiutingimusi — *L. J.* 8) Suurtööstuse toodangu ja tööjõu ülevaade 1934. a. 9) Rakvere Ühishaigekassa 15 a. juubeli puhul — *Joh. Aboh*. 10) E. Haigekassade liidu 14. kongress. 11) V. Luksepp 15 aastat Rakvere Ühishaigekassa teenistuses. 12) Haigekassade tegevusest. 13) Sotsiaalkindlustus. 14) Töökaitse. 15) Tervishoid. 16) Mitmesugust.

Tegev toimetaja *L. Johanson*, kaastoimetaja *Aug. Gustavson*.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*.

Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*

Ilmunud 17. märtsil 1936. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk t. 2. 1936.